

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
ZDRAVOTNĚ SOCIÁLNÍ FAKULTA

**ZPŮSOBILOST OSOB PRAKTIKUJÍCÍCH CANISTERAPII
V ČESKÉ REPUBLICĚ**

Diplomová práce

Autor: Bc. Pavla Valentová
Vedoucí práce: Mgr. Jaroslava Eisertová, Ph.D.
Datum odevzdání práce: 17. 8. 2011

ABSTRACT

The diploma thesis focuses on the area of canine therapy as one of forms of the zoo-therapy, which is a part of comprehensive rehabilitation methods. Canine therapy serves as a support of the psychosocial health of clients from all age groups, where a presence of a dog is used. It is method widely used in social work, social rehabilitation and physiotherapy.

The theoretical part of the diploma thesis has been divided into two parts. The first part deals with a field of the zoo-therapy and it focuses on a terminology in that field, its history or methods and forms of the zoo-therapy. It notices, however, also umbrella organizations in the zoo-therapy, Czech as well as international ones. The second part is devoted to the canine therapy from its beginning, i. e. since the beginning of a man's coexistence with a dog. The theoretical part describes possibilities for providing the canine therapy in accordance with the current legislation. The author also devotes to a composition and training of a canine therapy team and to its preparation for passing of the canine therapy tests.

Currently, there is missing a database of people who are engaged in the canine therapy in practice. An aim of the practical part of the diploma thesis is to design such a database structure that would allow an easier contact among these people and therefore an easier access to getting relevant information and experience. The database should contain information for people who are supposed to be interested in services of canine therapy teams.

The author published a call in magazines Dog – Man's Friend and Dog's World on websites. The call addressed people practising the canine therapy and it invited them to participate in the research. A technique of e-mail survey (CAMI) was used to collect the data. Further a questionnaire with open questions was used. The other used technique was a content analysis of documents.

The database of people practising canine therapy in the Czech Republic has been created. At the same time the collected information has provided a basis to compare

competences of these people. The database could be used in order to improve a communication, an exchange experience and a complex development of the field.

ABSTRAKT

Diplomová práce se zaměřuje na oblast canisterapie jako jednu z forem zooterapie, která je součástí metod ucelené rehabilitace. Canisterapie slouží k podpoře psychosociálního zdraví klientů všech věkových skupin, kde se využívá přítomnosti psa. Jde o metodu, která má široké využití v oblasti sociální práce, sociální rehabilitace a fyzioterapie.

Teoretická část diplomové práce je členěna na dvě části, z nichž první část se věnuje oboru zooterapie a zaměřuje se na terminologii v daném oboru, jeho historii či metody a formy zooterapie. Všimá si však také zastřešujících organizací v zooterapii, a to českých i mezinárodních. Druhá část je věnována canisterapii, a to od jejího počátku, tedy od počátku soužití člověka se psem. V teoretické části práce jsou popsány možnosti poskytování canisterapie podle současné legislativy. Autorka se věnuje také složení a výcviku canisterapeutického týmu a jeho přípravě k absolvování canisterapeutických zkoušek.

V současné době chybí databáze osob, které se věnují praktikování canisterapie. Cílem praktické části diplomové práce je navrhnout takovou strukturu databáze, která by umožňovala snazší kontakt mezi těmito osobami a tedy i snazší získávání důležitých informací a zkušeností. Databáze by měla obsahovat informace pro případné zájemce o služby canisterapeutických týmů.

Autorka publikovala výzvu v časopisech *Pes přítel člověka* a *Svět psů* na webových stránkách. Výzva oslovovala osoby praktikující canisterapii a vyzývala je k součinnosti na výzkumu. Ke sběru dat byla použita technika e-mailového dotazování (CAMI). Dále byl použit dotazník s otevřenými otázkami. Další použitou technikou byla obsahová analýza dokumentů.

Byla vytvořena databáze osob praktikujících canisterapii v České republice. Zároveň získané informace poskytly podklady pro porovnání kompetencí těchto osob. Databázi bude možné využít v rámci zlepšení komunikace, výměny zkušeností a komplexního rozvoje oboru.

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem svou diplomovou práci na téma *Způsobilost osob praktikujících canisterapii v České republice* jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47/b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to – v nezkrácené podobě – v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Zdravotně sociální fakultou – elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 17. 8. 2011

.....

Bc. Pavla Valentová

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala vedoucí mé diplomové práce Mgr. Jaroslavě Eisertové, Ph.D. za poskytnuté podklady, cenné rady, připomínky, předané zkušenosti, za její čas, trpělivost a ochotu.

Ráda bych také poděkovala respondentům, kteří se mnou spolupracovali v průběhu výzkumu. Významné poděkování patří všem mým blízkým za jejich podporu.

OBSAH

1 ÚVOD	9
1.1 ZOOTHERAPIE	11
1.1.1 Historický vývoj využívání zvířat	11
1.1.2 Terminologie v zooterapii	13
1.1.3 Přínos zooterapie	13
1.1.4 Definice typů zooterapie dle metody	15
1.1.5 Ostatní metody	19
1.1.6 Formy zooterapie v rámci AAA, AAT, AAE	20
1.1.7 Zooterapie dle zvířecího druhu	21
1.1.8 Významné zastřešující organizace v zooterapii	22
1.1.8.1 Mezinárodní organizace	22
1.1.8.2 České organizace	24
1.1.9 Konference o zooterapiích probíhající v České republice	26
1.2 CANISTERAPIE	27
1.2.1 Původ a domestikace psa	27
1.2.2 Historický vývoj využívání psů	30
1.2.3 Canisterapie – terminologie	31
1.2.4 Účastníci canisterapie	32
1.2.5 Možnosti vymezení canisterapie jako oboru	33
1.2.5.1 Dobrovolnické centrum v canisterapii	34

1.2.5.2 Canisterapie – sociální služba	34
1.2.6 Vymezení pojmu odborná kompetence, způsobilost	36
1.2.7 Příprava canisterapeutického týmu	37
1.2.8 Příprava a zkoušky canisterapeutického týmu	38
1.2.9 Výběr vhodného nasazení	42
2 CÍL PRÁCE A VÝZKUMNÉ OTÁZKY	43
2.1 Cíl práce	43
2.2 Výzkumné otázky	43
3 METODIKA VÝZKUMU	44
3.1 Použitá metoda výzkumu	44
3.1.1 Organizace výzkumu	44
3.1.2 Metody a techniky sběru dat	45
3.1.3 Charakteristika zkoumaného souboru	46
4 VÝSLEDKY	47
4.1 Výčet a popis organizací zabývajících se canisterapií	47
4.2 Vyhodnocení dotazníku	57
4.3 Vybrané zkušební řady	64
4.4 Databáze praktikujících canisterapeutů	69
5 DISKUZE	70
6 ZÁVĚR	79

7 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	81
8 KLÍČOVÁ SLOVA	87
9 SEZNAM ZKRATEK	88

ÚVOD

motto: „ Nic nečiní člověka lidštějším než láska ke psům.“ (Henry Fielding)

Citát Henryho Fieldinga do jisté míry vystihuje moji životní zkušenost se psy, lidmi a jejich vzájemným soužitím. Ve svém okolí má jistě každý alespoň někoho, kdo má doma psa a dobře se o něho stará. Pes nevrací starostlivost svému pánovi pouze svou oddaností a tím, že dělá pánovi společnost, ale myslím si, že pes do určité míry přetváří povahu svého majitele a není jistě náhoda, že onen posun je vždy k lepšímu. Ze své osobní zkušenosti vím, že lidé žijící v přátelství se psy jsou více společenší, ohleduplnější a tedy, jak praví motto, lidštější.

Během svého studia na Zdravotně sociální fakultě jsem se naučila, že pes však nemusí působit kladně pouze na svého pána, ale prostřednictvím něho a spolu s ním i na jiné lidi. Na lidi, kteří neměli to štěstí a nenarodili se zcela zdraví nebo se během života dostali do těžké životní situace. Lidé, kteří se zajímají o canisterapii, se snaží podat pomocnou ruku těm, kteří to opravdu potřebují. Ráda bych se k nim počítala i já sama. V oblasti canisterapie se pohybuji od roku 2007 jako dobrovolník.

To je jeden z mnoha důvodů, proč se o oblast canisterapie aktivně zajímám a i téma mé diplomové práce je z tohoto oboru. Canisterapie má určité nedostatky. Jedním z nich je například nedostatečné právní ukotvení tohoto oboru, které působí při praktikování terapie značné nesnáze.

Canisterapie jako obor má stále se zvyšující počet příznivců a vyznavačů, avšak existují zde i určité problémy, které toto zvyšování přináší. Existuje mnoho organizací, které se canisterapii věnují a organizace, která je zastřešovala, bohužel již zanikla. Je tedy třeba, aby vznikla jakási databáze osob praktikující canisterapii. Důvodů je mnoho. Přínos nastane jak pro osoby v canisterapii, tak pro osoby, které by jejich služby chtěli využívat. Databáze, která by byla volně k dosažení například na internetu, by mnohé vyřešila a hlavně by přinesla informovanost oběma stranám. Osoby praktikující canisterapii by získaly například přehled o konaných seminářích, přednáškách, konferencích a workshopech. Lidé, mající zájem o canisterapeutické služby, by měli

přehled o situaci v blízkosti svého bydliště a nemuseli vyhledávat služby vzdálených organizací.

Vytvoření takové databáze je tedy hlavním cílem a motivem diplomové práce. V neposlední řadě bych však chtěla poukázat na fakt, který je jistě osobám praktikujícím canisterapii dobře znám, a sice nejednotnost požadavků na vzdělání a různé nároky na testování při canisterapeutických zkouškách. Kvalita a požadavky se velmi liší a jistě by stálo za úvahu se v budoucnu věnovat i tomuto tématu.

1 SOUČASNÝ STAV

1.1 ZOOTHERAPIE

1.1.1 Historický vývoj využívání zvířat

Zvířata využívá člověk jako pomocníky již od doby, kdy lidstvo dospělo k jejich domestikaci. O prvenství se v tomto pomyslném závodě dělí koza a pes (Lacinová, 2007).

Od doby, kdy člověk existuje jako biologický druh, žije bok po boku se zvířaty. Pevný vztah, který mezi člověkem a zvířaty existuje, se tedy vytvářel celá tisíciletí (Robinson, 1995). Uctívání koček ve starověkém Egyptě nám může posloužit jako příklad uctívání zvířat v různých náboženstvích (Vojtěchovský, 2003). Při pohledu do minulosti zjistíme, že zvíře bylo člověku cenným pomocníkem. Člověk využíval zvířata jako dopravní prostředek, pomocníka v zemědělství a zvířata sloužila pochopitelně také jako zdroj potravy (Robinson, 1995). S přetrváváním takového pohledu se můžeme dodnes setkat v mnohých rozvojových zemích. Ve vyspělejších zemích světa se však pohled na zvířata postupně mění. Stále sice přetrvává pohled, kdy jsou zvířata brána jako zdroj potravy, ale i tento zažitý stereotyp pomalu ustupuje (Robinson, 1995).

Zprávy kolonistů z Nového světa z 16. až 18. století zaznamenávají, že tamní domorodci chovali zvířata jako domácí mazlíčky. Takovýto vztah člověka a zvířete byl pro tehdejší Evropany poměrně vzácný, a proto se tyto aktivity stávaly spíše terčem posměchu. Básník Walter von Vogelweide píše: „Zvíře dělá člověku dobře“. Ve své době však jeho slova evropské lidstvo evidentně nepřijalo (Fischer, 2003).

Zvířata jsou dnes chována jako společníci především ve městech, ale i v dávných dobách měla zvířata určitou společenskou funkci a nebyla chována pouze za účelem obživy (Robinson, 1995).

V 16. a 17. století nebylo v Evropě zdaleka běžné, aby lidé chovali zvířata jako domácí mazlíčky. Pokud bylo takové chování domácích mazlíčků dokázáno, mohlo sloužit jako důkaz v procesech s čarodějnicemi, a to navzdory tomu, že šlechta měla své domácí mazlíčky také. Většinou to byli zpěvní ptáci chovaní v klecích a psi. Základy

přesvědčení, že chování domácích mazlíčků patří k výsadám šlechty, má své kořeny hluboko v minulosti. Zobrazení zvířecích mazlíčků můžeme vidět na nástěnných malbách starého Egypta, podobné malby najdeme i ve starém Řecku a Římě (Robinson, 1995).

Naproti tomu v 19. a 20. století zneužívá věda zvířata pro farmakologický výzkum. Jedná se především o psy, kočky, králíky, potkany a krysy. Člověk si přizpůsoboval různé typy zvířat pouze pro svou potřebu. Příkladem může být 4000 generací psů, kteří žijí společně s člověkem (Vojtěchovský, 2003).

V dnešní době se pohled na vztah zvířete a člověka v různých částech světa liší. Za příklad může sloužit Indie, kde je kráva uctívána jako posvátné zvíře. Krávy se nesmí zabíjet, konzumovat a dokonce je zakázáno omezovat volný pohyb těchto zvířat. Naopak západní svět chová krávy výlučně jako užitková zvířata. Slouží jako zdroj mléka, masa a kůže. Opačné postavení mají v těchto oblastech psi a kočky. Západ tato zvířata zbožňuje a hýčká jako domácí mazlíčky, muslimové je označují za tzv. „špinavé“. Na Dálném Východě jsou tyto druhy zvířat dokonce součástí jídelníčku tamějších obyvatel. Zvířata coby domácí mazlíčci jsou v rozvinutých zemích chována převážně ve městech. Cílem takového chovu není zisk, ale radost a potěšení. Vztah člověka a zvířete není pouze otázkou ekonomickou či otázkou získání potravy. Důkazem toho může být fakt, že se mezi člověkem a zvířetem mohou vyvinout mnohdy složité a těsné vztahy (Robinson, 1995).

V roce 1792 byl quakery v Anglii založen ústav, který si kladl za cíl pečovat o duševně nemocné, a to zcela novým způsobem než bylo do té doby obvyklé. Klinika opustila vězeňský způsob péče o nemocné a své pacienty se snažila léčit novým aktivizujícím způsobem (Lacinová, 2007).

Do péče pacientů se dostala malá zvířata. Konkrétně se jednalo o drůbež a králíky. Pacienti se starali také o malou zahrádku. Již před 200 lety mniši z kláštera v Yorku doporučovali „pro nemocné na těle i duchu především motlitbu a zvíře“, obojí by mělo přinést zlepšení jejich stavu. Centrum pro epileptiky v německém Bethelu využívalo léčebných účinků psů, koček, ovcí a koz, později též koní a ptáků. Pacienti

měli získat sebekontrolu prostřednictvím péče o zvířata. Vznik tohoto zařízení spadá do 19. století a po rozšíření dodnes funguje. První zmínky o tom, že jsou zvířata využívána v nemocnicích, pochází z USA. Jako „kamarády ke hrám“ je tu začali využívat již v roce 1919 (Lacinová, 2007).

1.1.2 Terminologie v zooterapii

"Zvířata nejsou naši bližní, nejsou ani naši poddaní; jsou to jiné národy, chycené spolu s námi v síti života a času." Henry Beston

V odborné literatuře můžeme narazit také na pojmy **animoterapie** nebo **animal terapie**, přičemž se jedná o pojmy významově podobné.

„Zooterapie je vědní obor, který zahrnuje všechny formy terapeutického využití zvířat.“, uvádí ve své práci Michálková (2001). Jak uvádí L. Galajdová (1999), „Zooterapie používá zvířat obecně k různým formám terapeutického kontaktu s člověkem a je považována za pomocnou (podpůrnou) formu psychoterapie.“

Zooterapie, jak ji chápeme dnes, je známa od 18. století. V této době již fungovaly kliniky, ve kterých sloužili jako nástroj terapie králíci a drůbež. Tato zvířata pomáhala zvyšovat sebekontrolu a přijetí pocitu zodpovědnosti. Touto dobou počínaje jsou zvířata používána ke zlepšení komunikačních dovedností u klientů (Lacinová, 2007).

1.1.3 Přínos zooterapie

„Výzkumy shodně potvrzují, že blízký a dlouhodobý kontakt se zvířetem je provázen příznivými fyziologickými, psychologickými a společenskými stavy, které zlepšují celkové zdraví, upravují psychiku a tím i kvalitu života.“ (Lacinová, 2002).

Zvířata mají tu schopnost, že dokážou u člověka snižovat pocit osamělosti a společenské izolace. (Poduschka, 1999).

„Existují tedy spekulace, že zvířata mohou snižovat jak pocit úzkosti, tak i aktivaci sympatického nervového systému poskytnutím příjemného rozptýlení, posilováním pocitu bezpečí a poskytnutím zdroje uklidňujícího kontaktu. Mohou lidem pomoci se vyrovnat se samotou a depresemi tím, že jim poskytují společnost, zvyšují zajímavost a variabilitu životního stylu, jsou také subjektem, o který je možné pečovat. Některé druhy zvířat mohou dopomoci ke zvýšení fyzické kondice poskytnutím důvodu k tělesným aktivitám. Zvířata tedy mají potenciál brzdit rozvoj onemocnění věnčitých srdečních tepen nebo hypertenze. Rozsah prospěšného působení zvířat se nemusí nezbytně týkat pouze jejich majitelů. Je možné koketovat s myšlenkou, že prakticky kdokoli může mít prospěch z přítomnosti přátelských zvířat.“ uvádí ve své knize Odendaal (2007). Dále Odendaal (2007) uvádí: „Díky přítomnosti zvířete je terapeut vnímán důvěryhodněji, přičemž zvíře také poskytuje bezpečný a stimulující podnět k diskuzi. Jakmile dojde ke kontaktu a navození důvěry, je možné pokračovat v terapii.“

„Miláčkem může být nejen velké zvíře jako kůň, někdy i slon (podle regionálních zvyklostí), nebo běžně se vyskytující domestikovaná zvířata (pes, kočka), ale třeba i ryba, hmyz, drobný hlodavec, myš, pták, žába nebo plaz.“ (Nerandžič, 2006). Přímý kontakt se zvířetem má kladný vliv i na dětský organismus. Nejen, že je u dítěte vydatně stimulován smyslový aparát a jeho intelektové schopnosti, ale je tu i značný přínos pro výchovu dítěte, které je vedeno k toleranci a ohleduplnosti. Učí se také mimo jiné respektovat práva a potřeby druhých (Matějček, 2007).

1.1.4 Definice typů zooterapie dle metody

Animal Assisted Activities („AAA“ „aktivity za pomoci zvířat“, jindy také „společenská činnost“)

Ke zlepšení kvality života klienta nebo rozvíjení jeho sociálních dovedností je zde využíván přirozený kontakt člověka se zvířetem. (Freeman, 2007). Takovéto

aktivity přináší možnost působit motivačně, výchovně, odpočinkově či terapeuticky a mají za cíl zvyšování kvality života klienta (Kalinová, 2004).

Za hlavní cíl terapie je považována aktivizace klientů, která s sebou nese zlepšování komunikace, pohyblivosti, motivace, odbourávání stresu, uzavřenosti a nečinnosti (Freeman, 2007). K vyhodnocování činnosti zooterapeuta slouží pravidelné supervize nebo revizní schůzky (Freeman, 2007).

Obvyklé techniky používané při AAA jsou hlazení zvířete, hry, pečování o zvíře, přirozené procvičování komunikace a paměti apod. (Freeman, 2007).

AAA lze rozdělit na formu

pasivní – jedná se o nejjednodušší formu, například umístěním akvária s rybičkami do společné místnosti, dosáhneme toho, že pouhá přítomnost zvířete má pozitivní efekt

interaktivní – zde se již jedná o vzájemnou interakci mezi klientem a zvířetem (Občanské sdružení Hafík, 2007).

Animal Assisted Therapy („AAT“, „terapie za pomoci zvířat“, nebo také pouze „terapie“)

Principem je zcela záměrný kontakt člověka a zvířete, přičemž je kladen důraz na zlepšení psychického nebo fyzického stavu pacienta či klienta (Freeman, 2007). Podpora procesu léčby nebo rehabilitace je hlavním cílem takovéto terapie.

Cíle jsou stanovovány individuálně a definuje je odborný personál, který je nejlépe seznámen s požadovanými výsledky léčby. Stanovení cílů musí být v souladu s rozvojem konkrétních fyzických, sociálních, emocionálních nebo kognitivních funkcí klienta.

Složení zooterapeutického týmu může zahrnovat zooterapeuta a otestované zvíře. Podmínkou takovéto kombinace je patřičné zdravotnické, sociální nebo pedagogické vzdělání zooterapeuta. Nutnost přibrat do týmu profesionála nastává v případě, že místo zooterapeuta zaujímá pouze proškolený laik. V takto složeném týmu

se profesionál věnuje klientovi a zooterapeut vede zvíře (Freeman, 2007). Profesionál tedy AAT sám řídí nebo je v týmu během terapie přítomen (Občanské sdružení Hafík, 2007).

Plán, který je sestavován pro průběh zooterapie, se stává součástí celého rehabilitačního a léčebného plánu klienta. Každý klient má svůj individuální plán, který zpracovává profesionál, ten také celou terapii řídí, monitoruje a na závěr vyhodnocuje. Záznamy o průběhu zooterapie se stávají součástí odborné dokumentace (Freeman, 2007). Výsledky zooterapie můžeme označit za objektivně pozorovatelné a měřitelné (Kalinová, 2003).

AAT má jasně vytyčen cíl, kde je přesně specifikován cíl, který by měl být dosažen. Určitý dílčí cíl má i každá návštěva zooterapeutického týmu, která je také pečlivě zaznamenávána. Z návštěv může být pořizována fotodokumentace či videozáznam. Písemný záznam se zařazuje do terapeutického deníku, a to z každého sezení (Občanské sdružení Hafík, 2007).

Charakteristické techniky v zooterapii jsou polohování, hry pro rozvoj motoriky a sociálních dovedností, hlazení a péče o zvíře. Výsledkem takovýchto technik je zlepšování komunikace, orientace, paměti, řeči, kognitivních funkcí apod. (Freeman, 2007).

Animal Assisted Education („AAE“, „vzdělávání za pomoci zvířat“, nebo také jenom: „vzdělávací činnost“, a „edukace“)

Při AAE jde o přirozený nebo cílený kontakt člověka a zvířete, který se zaměřuje na výchovu, její rozšíření nebo zlepšení, dále také rozšíření nebo zlepšení vzdělávání nebo sociálních dovedností klienta (Freeman, 2007).

Vzdělávání, ke kterému jsou přibrána zvířata, bývá někdy využíváno jako součást zážitkové výuky (Freeman, 2009).

Tento typ zooterapie vyžaduje pro spolupráci se zooterapeutem přítomnost pedagogického personálu. Společně se podílí na stanovování cílů a také na následném vyhodnocování průběhu terapie. Program je koncipován buď pro skupinu studentů, nebo individuálně. Pokud se jedná o skupinu studentů, může mít terapie formu přednášek, besedy, ukázek či zájmových kroužků. Terapie formou individuálního programu je sestavována pro žáky se specifickými poruchami učení, výchovnými problémy nebo jinými specifickými potřebami. Skupinová i individuální práce si klade za cíl přirozeně zvýšení motivace k učení a osobnímu rozvoji (Freeman, 2007).

Klienti se specifickými poruchami učení, chování a komunikace tvoří nejčastější cílovou skupinu klientů pro zooterapii. Samotná zooterapie se pak přirozeně snaží tyto poruchy eliminovat. Další skupinu klientů tvoří žáci běžných škol, u kterých se pak výuka zaměřuje na vztahy lidí a zvířat, biologii, problematiku asistenčních psů, motivaci k zodpovědnosti apod. Tento druh zooterapie předpokládá účast pedagogů, popřípadě rodičů žáků, kteří ovšem musí být seznámeni s cíly, metodami a účinky vzdělávání prostřednictvím zooterapie (Freeman, 2007). Žáci se učí vhodnému chování ke zvířatům a skrze vyprávění se buduje správný přístup člověka ke zvířeti. Zooterapeut v tomto případě přebírá roli pedagoga a je tedy nutné si uvědomit, jak důležitá je správnost jeho příkladu zejména proto, že žáci budou jeho chování záhy napodobovat (Cimlová, 2008).

Proškolený laik musí vždy kooperovat s pedagogem. Pedagog se věnuje žákům, zooterapeut má na starosti vedení zvířete. Předávání informací by mělo mít zábavnou formu a mělo by být názorné. Zvíře je v některých hrách a situacích využíváno jako motivační prvek. Při typických technikách funguje jako prostředník pro výuku a zlepšení komunikace (Freeman, 2007).

Animal Assisted Crisis Response („AACR“, česky také „krizová intervence za pomoci zvířat“, nebo pouze „KI“)

V případě AACR se jedná o přirozený kontakt člověka a zvířete. Člověk, který se ocitl v krizovém prostředí, může využít krizovou intervenci zaměřenou

na odbourávání stresu a celkové zlepšení jeho psychického nebo fyzického stavu. Krizovou situací je v tomto případě myšlena například přírodní katastrofa, teroristický čin nebo kriminální čin. Dané situaci a aktuálnímu stavu jsou potom přizpůsobovány konkrétní činnosti. Také cíle terapie jsou voleny s přihlédnutím k aktuální situaci tak, aby směřovaly ke stabilizaci situace (Freeman, 2007). Mezi cíle zooterapeutického týmu patří snaha shromáždit oběti do určitého místa a dosažení klidového stavu, což by mělo předcházet nástupu šokové situace a zabránění potenciálnímu zkratkovitému jednání (Tvrdá, 2002).

Zooterapeut působí jako část jedné složky integrovaného záchranného systému, jejímž hlavním cílem je ochrana psychického zdraví osob v zasaženém místě, což ho přirozeně předurčuje k tomu, že musí spolupracovat s celou řadou profesí, jako jsou lékaři, sociální pracovníci, krizoví poradci, duchovní nebo dobrovolní poradci. Jelikož se jedná o velice náročné a složité podmínky je nutná nejen běžná zooterapeutická průprava, ale také výborná znalost psychologie, dostatečně dlouhá praxe s různým typem klientů. Důležité je také příslušné proškolení v rámci integrovaného záchranného systému. Schopnosti pro práci ve složitých podmínkách by měly být samozřejmé, rovněž i zvíře, které je nasazováno, by mělo být odolné vůči stresu (Tvrdá, 2002).

Zooterapeut musí v podobných situacích očekávat nepřiměřené reakce klientů a být na ně připraven. V takovýchto situacích je prvořadá bezpečnost jeho samotného i jeho zvířete. Zooterapeutický tým zajišťuje obětem relaxaci, snaží se zmírnit dopady krize a předcházet „syndromu vyhoření“ (Tvrdá, 2002).

1.1.5 Ostatní metody

Díky schopnosti aktivizovat lidskou pozornost a motivaci jsou zvířata často využívána jako plnohodnotný terapeutický partner v pedagogice, sociální sféře i v terapeutickém působení (Otterstedt, 2007). Dělení metod profesionální terapeutické práce za asistence zvířat je v podání Otterstedta jiné než s jakým jsme se setkávali doposud.

Otterstedt (2007) předkládá pět základních metod terapeutické práce za asistence zvířat. Nejpřirozenější formu kontaktu mezi člověkem a zvířetem popisuje první metoda. Jedná se o metodu *volného pohybu*. V rámci této metody je popsán volný pohyb a prostor při setkávání člověka a zvířat při čemž mezi nimi vzniká určitý dialog, který mezi nimi ve volném prostoru vzniká naprosto přirozeně.

Další v pořadí je metoda *s útočištěm (s ochranou)*. Ke kontaktu klienta a zvířete dochází ve známém ohraničeném prostoru (např. děti mohou přicházet do styku s drobnými domácími zvířaty - králíky a morčaty - v ohrádce). Tím, že se pohybujeme v jasně ohraničeném prostoru, je zřetelně definovaný i způsob kontaktu mezi zvířetem a člověkem. Tato metoda je hojně využívána zejména v počátcích kontaktů. Pokud jsou u klientů určité obavy z přímého kontaktu, můžeme tuto metodu využívat pouze pro účely pozorování zvířat klientem (Otterstedt, 2007).

Další metodou je *metoda mostu*. Jádro této metody spočívá v tom, že se snažíme dosáhnout přemostění vzdálenosti přímého kontaktu mezi klientem a zvířetem. V této snaze můžeme využít jinou osobu nebo nějaký předmět. Takovým mostem pak může být například prodloužená ruka asistenta, prostřednictvím níž se klient zvířete dotýká (klient na invalidním vozíku). Posloužit nám může i větvička s listím, kterou klient zvířeti nabízí jako potravu s tím, že jde o dosažení přímého taktilního vjemu.

Metoda prezence, v pořadí již čtvrtá, umožňuje bezprostřední a přímý kontakt se zvířetem. Při této metodě je ovšem nutné dodržet všechny podmínky bezpečnosti. Přímý kontakt vytváří prostor pro pochopení, poznání a vnímání zvířete a výrazně napomáhá ke komunikaci mezi klientem a jeho průvodcem, asistentem (Otterstedt, 2007).

Při *metodě integrace* se zvíře stává částí a součástí pedagogické a terapeutické metody. Do již existujícího konceptu je zvíře integrováno jako živý pomocný prostředek (Otterstedt, 2007).

1.1.6 Formy zooterapie v rámci AAA, AAT, AAE

Návštěvní program – v případě návštěvního programu jde o to, že zooterapeutický tým provádí pravidelné návštěvy v zařízení nebo domácnosti klienta. Jedná se o nejrozšířenější formu zooterapie v České republice. Dále můžeme návštěvní program dělit na individuální a skupinovou formu.

Jednorázové aktivity – tento případ zahrnuje jednorázové nebo krátkodobé aktivity, které mohou být koncipovány buď pro širokou veřejnost, nebo naopak pro uzavřený okruh klientů. Tým zajišťující zooterapii může plnit více funkcí najednou. Jednou z takových aktivit je například organizování a zajišťování projektů, které mají za cíl zooterapii přibližovat občanům s postižením i bez něho. Takováto aktivita může probíhat formou prezentací, ukázek, různých setkání a přednášek (Freeman, 2007).

Pobytový program – v případě pobytového programu jde o jednorázový nebo pravidelný pobyt klientů v takovém prostředí, v kterém je zooterapie provozována. Zooterapeutické služby mohou být provozovány například na táborech, statcích, ekofarmách či výcvikových střediscích. Zooterapii lze také kombinovat s ozdravným nebo poznávacím programem (Freeman, 2007).

Rezidentní program – pro rezidentní program je charakteristické to, že zooterapeutické zvíře umístíme do zařízení, které má zájem o provozování zooterapie. Zvíře si může převzít zařízení nebo sám klient. Pokud se obě strany dohodnou, může se zvíře stát majetkem přebírající strany. V takovém případě určuje podmínky předání zvířete předávající strana (organizace, chovatel nebo cvičitel). Ta také zajistí výcvik osob, které budou mít zvíře nově v péči a budou s ním praktikovat zooterapii (Freeman, 2007). Pro tuto formu terapie se velmi dobře hodí papoušci, kočky, králíci a další drobní savci (Občanské sdružení Hafík, 2007).

1.1.7 Zooterapie podle zvířecího druhu

Canisterapie – pro zooterapii je využíván pes

Canisterapie je jednou z metod rehabilitace podporující zdraví klientů každého věku, přičemž je při ní využíván vztah člověka a psa (Kalinová, 2004).

Felinoterapie – pro zooterapii je využívána kočka

Felinoterapie využívá vzájemného pozitivního působení člověka a kočky (Kalinová, 2003).

Hiporehabilitace – pro zooterapii je využíván kůň

Pod pojmem hiporehabilitace rozumíme různé formy jízdy na koni, které jsou součástí celkové rehabilitace. **Hipoterapie** je považována za fyzioterapeutickou metodu, kdežto **aktivita s využitím koní** se uplatňují v oblasti pedagogické a sociální a **terapie s využitím koní s pomocí psychologických prostředků** je metodou psychoterapie, která k terapii lidí se specifickými potřebami využívá prostředí jezdecké stáje, kontakt s koněm a vzájemné interakce (ČHS, 2004). Často se můžeme setkat s pojmem parajezdeckví, pod kterým si můžeme představit sportovní aktivity osob s postižením spojené s jízdou na koni (Vízdalová, 2007).

Delfinoterapie – pro zooterapii je využíván delfín

Lamaterapie – pro zooterapii je využívána lama

Insektoterapie – pro zooterapii je využíván hmyz

Ornitoterapie – pro zooterapii je využíváno ptactvo

I jiné druhy zvířat využívá člověk pro terapeutické účely. Druh zvířete není přímo zastoupen v názvu terapie. Pro tyto aktivity se využívá opisných tvarů např.: terapie akvarijními rybičkami. Tuto formu zooterapie je možné provozovat s drobnými savci, jako jsou akvarijní rybičky, obojživelníci a plazi (Freeman, 2007).

Častými zvířaty v zooterapii jsou také hospodářská zvířata jako kozy, ovce či prasata. Tato zvířata jsou chována na farmách, na kterých žijí i jiná zvířata jako psi, kočky, koně apod. Na takových místech se můžeme setkávat s praktikováním specifického směru, který se nazývá **famingtherapy** nebo také terapie praktikovaná na farmách (Freeman, 2007).

1.1.8 Významné zastřešující organizace v zooterapii

1.1.8.1 Mezinárodní organizace

Interantional Association of Human-Animal Interaction Organizations (IAHAIO)

Tento název by se dal překládat jako Mezinárodní organizace sdružující společnosti zabývající se výzkumem vztahů mezi člověkem a zvířaty (Vojtěchovský, 1999). IAHAIO slučuje a zastřešuje jednotlivé národní organizace, které pracují na výzkumu i v oblasti praktické aplikace terapeutických programů se zvířaty. Koordinace jejich aktivit, kterou rovněž provádí, usnadňuje vyměňování nových poznatků a zkušeností mezi jednotlivými organizacemi. Mezi další aktivity IAHAIO patří vypracovávání mezinárodních standardů, zlepšování informovanosti laické i odborné veřejnosti o související problematice nebo udělování cen osobám i institucím za zvláštní přínos oboru (Galajdová, 1999). IAHAIO propaguje myšlenky harmonického soužití mezi člověkem a malými zvířaty a odpovědný vztah člověka k nim (Vojtěchovský, 1999). Interakce mezi lidmi a zvířaty je rovněž náplní mezinárodních konferencí, které IAHAIO pořádá jednou za tři roky a dává na nich prostor pro prezentování výsledků a nejnovějších vědeckých poznatků z oboru (IAHAIO, 2009).

Delta Society

Ochranou přírody a vztahy mezi zvířaty a lidmi se zabývá mezinárodní nadace Delta Society. Hlavním bodem jejího zájmu je praktikování terapie pomocí zvířat. V tomto oboru má Delta Society mnohaleté zkušenosti a neváhá jej podporovat také finančně. V poslední době bylo prostřednictvím této nadace investováno půl miliónu dolarů. Tyto prostředky byly využity na sestavení metodiky, praktických standardů a propracován byl systém výuky zooterapie (FREEMAN, 2008). Významným počinem organizace a důležitým krokem pro rozvoj terapií a aktivit za přítomnosti zvířat, bylo sestavení a vydání základních definic a standardů praxe v oblasti AAA a AAT (Delta society, 2008). Vysokou profesionální úroveň mají také internetové stránky této organizace, na kterých můžeme najít informace o organizaci, odborné články, odkazy na odbornou literaturu, vzdělávací instituce, které poskytují odbornou přípravu v oboru, i konkrétní podmínky vzdělání nutné pro případné terapeuty včetně pořádaných kurzů (Delta society, 2008).

European Society for Animal Assisted Therapy (ESAAT)

Vznik asociace ESAAT byl veden potřebou zastřešit organizace zabývající se zooterapií. Asociace se zaměřuje na tvorbu obecně uznávaných standardů oblasti přípravy, atestací či udělování certifikátů terapeutickým týmům. Mezi další konkrétní snahy ESAAT patří vytvoření mezinárodně uznávané profese, která bude provádět zvířaty podporovanou terapii. Na podkladě nově získaných odborných poznatků se snaží také přesvědčit odborníky jednotlivých zemí o významu zvířaty podporovaných terapií (European Society for Animal Assisted Therapy, 2008).

Jedinou organizací v České republice, která je členem ESAAT, je od roku 2008 Občanské sdružení Hafík. Toto sdružení rovněž jako jediné v ČR získalo v roce 2010 akreditaci pro oblast přípravy a vzdělávání canisterapeutických týmů, jež mohou po úspěšném dokončení vzdělávání provozovat aktivity, edukaci a terapii za asistence psa (Hafík, 2010).

1.1.8.2 České organizace

Asociace zastánců odpovědného vztahu k malým zvířatům (AOVZ)

Asociace, jejímž cílem je propagace a posilování myšlenek pozitivních vlivů života se zvířaty, byla založena v Praze roku 1995 (Tichá, 2007). Mezi její cíle patří podpora odpovědného přístupu k chovu malých zvířat v rodinách a různých zařízeních a vzdělávání široké veřejnosti. Informuje o výsledcích odborných a vědeckých prací, které rozpracovávají problematiku vztahu člověka a zvířat. Praktickými programy informuje o jednotlivcích a organizacích pracujících se zvířaty a tím napomáhá chovatelům ke zdokonalování jejich péče o malá zvířata (Schořová, 2006). Prvním předsedou organizace, která je českým zástupcem v mezinárodní organizaci IAHAIO, se stal Z. Matějček, jehož celoživotním cílem je propagace myšlenek pozitivního vlivu soužití zvířat a lidí (Tichá, 2007).

Canisterapeutická asociace (CTA)

CTA v současné době již neexistuje, svoji činnost ukončila v roce 2007. Byla „zájmovým sdružením právnických osob, jehož posláním bylo zastřešovat canisterapeutické organizace v ČR, metodicky je řídit a školit, jakož i pracovat na vytváření jednotných normativů pro praktickou činnost“ (CTA, 2006).

V CTA jsme mohli nalézt organizace zabývající se canisterapií, ale také felinoterapií, lamaterapií či zooterapií, která je praktikovaná v zoologických zahradách (Tichá, 2007). V době, kdy tato asociace fungovala, bylo vydáno mnoho materiálů, které měly pro rozvoj canisterapie v ČR velký význam.

Mezi takovéto materiály můžeme počítat například metodiku canisterapie (respektive metodiky aktivit se psem), která byla poskytnuta všem, dnes již bývalým, členským organizacím a slouží jako doporučený materiál pro jejich kvalitní a odbornou práci. Důležitým výsledkem fungování asociace bylo též vydání etického kodexu, který sloužil rovněž všem bývalým členským organizacím (Eisertová, 2006).

Vyjádření ministerstva zdravotnictví k žádosti CTA o registraci canisterapie znělo takto: „Ministerstvo zdravotnictví ČR chápe canisterapii jako formu podpůrné

rehabilitace, nikoli jako samostatnou léčebnou metodu. Canisterapii jako takovou zaštitěnou Canisterapeutickou asociací Ministerstvo zdravotnictví akceptuje.“ (Eisertová, 2005).

Česká hiporehabilitační společnost (ČHS)

Česká hiporehabilitační společnost, zastřešující svou činností oblast hiporehabilitace po celé České republice, byla založena roku 1991, jako dobrovolné, nezávislé a nepolitické občanské sdružení, jehož smyslem je šíření rehabilitace prostřednictvím koně, včetně psychoterapeutického přístupu, integrace a sportovního využití osob se zdravotním znevýhodněním. Členy této organizace jsou jednak odborníci na problematiku hiporehabilitace (lékaři, fyzioterapeuti, ergoterapeuti, jezdečtí instruktoři, pedagogové, logopedi, psychologové a sociální pracovníci), jednak samotní klienti a jejich rodinní příslušníci (Tichá, 2007). Cílem činnosti je prosazovat a udržovat odborné provádění metody, školit pracovníky, zajišťovat vydávání odborné literatury, sloužit jako informační databáze a zprostředkovat kontakt mezi jednotlivci, pomáhat při zakládání hiporehabilitačních středisek a při výměně zkušeností mezi centry již fungujícími. ČHS navazuje a udržuje kontakt s příslušnými odbornými organizacemi v Čechách i na mezinárodní úrovni a rozvíjí kontakty se společnostmi podobného zaměření (ČHS, 2009).

1.1.9 Konference o zooterapiích probíhající v České republice

„Pravda o zooterapii“

Zdravotně sociální fakulta (ZSF) Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, Ústav sociální péče – centrum Zoorehabilitací ve spolupráci s Výcvikovým canisterapeutickým sdružením Hafík se sídlem v Třeboni pořádá každý rok konferenci o praktikování zooterapie a vzdělávání v této oblasti. V roce 2011 se bude konat již její třináctý ročník. Účastníci semináře mohou načerpat nové poznatky z oblasti zooterapie a mezi sebou si mohou vyměňovat cenné informace. Tato konference je v České republice ojedinělá co do obsahu i její šíře. Se zajímavými přednáškami, prezentacemi

a praktickými ukázkami z oboru canisterapie se každoročně prezentují také členové občanského sdružení Hafík a výrazně tak přispívají vysoké úrovni semináře „Pravda o zooterapii“. Na konferenci není výjimečná ani účast odborníků a praktikujících zooterapeutů z celé České republiky i ze zahraničí. V minulosti probíhala konference v Hluboké nad Vltavou, v současné době se její konání přemístilo do prostor ZSF JU (Občanské sdružení Hafík, 2007).

„Mezinárodní seminář o zooterapiích“

Tyto semináře se konaly v Brně v letech 2003, 2004, 2005 a 2006. Seminář pořádalo sdružení Filia Brno pod vedením paní doktorky Lacinové. Ze všech ročníků těchto seminářů, mimo rok 2006, vznikly velmi podnětné sborníky. Účast na seminářích byla skutečně mezinárodní, zastoupeny byly státy Německo, Polsko, Rakousko, Rumunsko, Slovenská republika, Švédsko, ale také USA. Organizátoři chtěli prostřednictvím semináře nejen ukázat prospěšnost zooterapie, ale také umožnit vzájemnou výměnu zkušeností.

„Zooterapie ve zdravotnických zařízeních“

Tato konference byla pořádána Dobrovolnickým centrem Fakultní nemocnice v Motole. Její náplní byla problematika zooterapie ve zdravotnictví, tj. v nemocnicích, léčebnách dlouhodobě nemocných, psychiatrických léčebnách atd. Pořádána však byla pouze dvakrát, a to v letech 2008 a 2009. V tomto roce by měla být tradice konference obnovena (Lukáš, 2009).

„Terapie a asistenční aktivity lidí za pomoci zvířat“

Mezinárodní účastí se mohla pochlubit konference, která probíhala v Praze v roce 2008 a pořádala jí Česká zemědělská univerzita (ČZU) a sdružení Sraz.

I přesto, že měla konference značný úspěch a přednášky vykazovaly vysokou profesionalitu v tomto oboru, šlo o projekt, který v následujícím roce již nepokračoval (Jančaříková, 2008).

1.2 CANISTERAPIE

1.2.1 Původ a domestikace psa

Prvním lidmi domestikovaným druhem je vlk (*Canis lupus*), jehož potomkem je pes domácí (*Canis familiaris*). Domestikace psa proběhla před více než 14 tisíci lety (Vilà a kol., 1997), což je dříve než člověk domestikoval jakýkoli jiný živočišný ale i rostlinný druh. Závěry genetických studií, které dosud proběhly, ukazují na dva různé scénáře. Pes jako živočišný druh, je výsledkem několika na sobě nezávislých domestikací na různých místech světa jak říká první verze. Druhá verze počítá s tím, že všichni psi pocházejí z jediné východoasijské populace. Výzkumy rovněž potvrzují, že pes byl před deseti tisíci lety již přítomen na všech třech kontinentech, z čehož vyplývá jeho důležitost pro původní lidské společenství (Vergineli a kol., 2005).

Pes byl pravděpodobně domestikován proto, že lidem byl prospěšný při lovu. Tento důvod potvrzují i učiněné experimenty v této oblasti. Testována byla úspěšnost lovců sobů se psy a bez nich. Z experimentů vyplývá, že úspěšnost lovu se psy byla až o 56% větší (Ruusila a Pesonen, 2004).

Psi mají velice dobrou schopnost porozumět lidským sociálním signálům, v tomto ohledu jsou nejlepší ze všech zvířat, která žijí s člověkem a v řadě úloh, které vyžadují chápání komunikačních signálů, jsou lepší než lidoopi (Hare a kol., 2002).

Dlouhotrvající proces domestikace psů vyústil v jejich specifické chování. Během tohoto procesu se vývoj psů zastavil na nedospělém stupni. Psi tedy více než dospělé vlky připomínají štěňata. Některé prvky chování charakteristické pro vlky se během jejich domestikace zcela vytratily (např. některé prvky agresivity), jiné jsou

využívány ve více situacích a ztratily tedy svůj původní kontext (např. štěkání). Celý proces měl za následek i vznik zcela nových typů chování jako je specifický vizuální kontakt psa s člověkem (Ruusila a Pesonen, 2004).

Psi a vlci komunikují s člověkem rozdílným způsobem. Hlavní rozdíl spočívá v tom, že psi jsou v komunikaci pozornější a na signály člověka reagují lépe (Hare a kol., 2002). Výše zmíněné vlastnosti můžeme připisovat procesu domestikace, vliv individuálního učení v průběhu soužití psa a člověka je v tomto případě zanedbatelný (Hare a kol., 2002). Experimentální domestikace proběhla také s liškou obecnou (*Vulpes vulpes*), tedy jinou psovitou šelmou. Během tohoto experimentu byli selektováni krotcí jedinci, naopak zvířata agresivní byla vyřazena. Stejně tak byla z chovu vyřazena zvířata, která projevovala strach z lidí. Výsledkem bylo dosažení zhruba stejných schopností reakce na lidské podněty, jako vykazují psi (Hare a kol., 2002).

V literatuře se však objevuje i odlišný názor na počátky domestikace. Všeobecně je zažité takové mínění, že hlavním důvodem proč člověk domestikoval psího předka, byla jeho pomoc při lovu. Tato teorie však byla později nahrazena jinou a opírá se o jednoduché a zcela logické vysvětlení. Vlk představoval pro člověka při lovu konkurenci a byl také velmi plachý, což velmi stěžovalo snahu člověka udělat z něho pomocníka při lovu. Dnes se přikláníme spíše k tomu, že psovité šelmy likvidovaly lidské odpadky. Tento snadný zdroj obživy využívali i přesto, že byli velmi plaší a pohyb v blízkosti primitivních lidských obydlí jim zpočátku činil velké potíže. Postupem času si na pach lidí psovité šelmy zvykly, lidské osady považovaly za svá území a byly připraveny je bránit proti vetřelcům. Ke změně postoje člověka k této šelmě došlo v pozdní a nejmladší době kamenné (Říčánková, 2007). „Vlk už nebyl pouhým příživníkem uklízejícím odpadky. Lidé, kteří už měli určitý majetek, si naučili vážit jeho strážních schopností.“

Dnešní zkušenosti jsou takové, že ochočení divokého zvířete je možné pouze tehdy, pokud si zvykne na člověka v raném věku. Obecně se soudí, že malých

nalezených vlčat se ujímaly ženy či děti (Říčanová, 2007). „Nic neodporuje tomu, abychom i člověku doby kamenné přisoudili existenci jakési potřeby starat se o zvířecí mláďata.“. Domestikace vlka nebyla nejspíše cílem člověka, jednalo se spíše o přirozený proces. Zatímco dominantní jedinci nebyli ochotni se podřizovat člověku a vraceli se do přírody, nedominantní jedinci u lidí dobrovolně zůstávali. Postupným křížením zvířat, která byla orientovaná na člověka, se dospělo k takovým povahovým rysům, které známe u dnešních psů. Záměrný chov a výběr jedinců s požadovanými vlohami byl otázkou až pozdější doby (Říčanová, 2007).

Historický vývoj využívání psů

Již z doby asi před 30 000 lety pochází důkazy naznačující společné soužití psů a lidí. V hrobce v severním Izraeli byly učiněny nálezy staré 12 000 let, které ukazují na to, že pes žil s člověkem spíše v roli společníka. Vztah psa a člověka je zde vyjádřen tím, že ruka pohřbeného spočívala na psovi (Robinson, 1995). Revmatismus se ve středověku léčil tak, že malí psíci byli přikládáni na pacientova nemocná místa. Takováto léčba byla v té době naprosto běžná a byla velmi oblíbená. Ve 12. století si získali psíci výsadní postavení na dvoře čínských císařů. Pes zde sloužil jako společník a byla mu věnována ta nejlepší péče. Obliba psů byla obrovská, o čemž svědčí i to, že v 18. století malá štěňata krmily dokonce kojné a o dospělé psy se starali palácoví eunuši. U běžných Číňanů si pes, coby domácí mazlíček, své místo nezískal a nadále byl využíván k lovu, hlídání majetku a část psů byla určena ke konzumaci (Robinson, 1995).

S prvními písemnými zmínkami o využití zvířat v léčbě zdravotně postižených v rámci doplňkové terapie se můžeme setkat v Belgii (Gheel) a pochází z 9. století (Lacinová, 2007).

Psi sice byli přítomni v psychoanalytických ordinacích Freuda a Sullivana, avšak jejich konkrétní funkci na těchto místech neznáme. Nezbývá nám tedy nic jiného,

než že budeme jejich pravidelnou přítomnost hodnotit jako zajímavost (Lacinová, 2007).

Psi se uplatnili v mnoha odvětvích lidského konání. Známí jsou například z dějin moderního válečnictví, a to tím, že v Napoleonově armádě vyhledávali raněné. Z dnešního pohledu bychom tyto psy mohli označit jako předchůdce záchranářských psů.

Během druhé světové války byli psi využíváni pro rehabilitaci zraněných letců, konkrétně v New Yorku, a to od roku 1942 (Lacinová, 2007).

Zraky odborné lékařské veřejnosti na sebe upoutal americký psychiatr B. M. Levinson, který zaznamenal úspěchy při terapii pacientů se svým psím spoluterapeutem („koterapeutem“). Stalo se tak v roce 1969 a tento rok se stal doslova průlomem při využívání zvířat v terapii. B. M. Levinson stanovil v roce 1982 metodologické zásady vědní disciplíny, jejíž originální název zní „pet facilitated therapy“ a do českého jazyka ho můžeme překládat jako „zvířaty podporovaná terapie“. V poslední době je tato disciplína hojně využívána formou návštěvního programu a děje se tak v domovech důchodců, věznicích, školách, nemocnicích a léčebnách, dětských domovech a psychiatrických zařízeních (Lacinová, 2007).

1.2.3 Canisterapie – terminologie

Termín *canisterapie* poprvé použila v roce 1993 Jiřina Lacinová, která spolu se sdružením Filia působí jako osvětový pracovník a průkopník v tomto oboru. Termín *canisterapie* má dvě části *canis* (latinsky pes) a *terapie* (léčba, z řečtiny). Nabízelo se rovněž spojení obou slov řeckého původu „kynoterapie“, avšak z důvodu možného zavádějícího termínu bylo od tohoto pojmenování upuštěno. S termínem se počítalo především pro užívání v České republice, avšak je užíván i v zahraničí (např. v Německu - terapeutická činnost se saňovými psy) (Eisertová, 2007).

Podle Galajdové (1999) je možné *canisterapii* vymezit jako způsob terapie využívající pozitivních vlivů psa na zdraví člověka. Pojem zdraví je zde pojímám v souladu s definicí WHO (Světová zdravotnická organizace), která jej vymezuje jako

stav psychické, fyzické a sociální pohody. Galajdová rovněž pojem canisterapie zahrnuje do širšího pojmu zooterapie. Canisterapii tedy lze definovat jako podpůrnou formu psychoterapie využívající vzájemných pozitivních interakcí mezi psem a člověkem (Eisertová, 2007). V centru zájmu canisterapie se ocitají především problémy psychologické, citové a sociálně integrační. Pes zde sehrává roli koterapeuta, tedy prostředníka a člověk je zde terapeutem (Nerandžič, 2003).

1.2.4 Účastníci canisterapie

Přímo i nepřímo se zúčastňuje procesu canisterapie celá řada subjektů. Účastníky jsou chovatel psa, majitel psa (psovod), canisterapeutický pes jako koterapeut, specialisté v pomáhajících profesích, klienti, zdravotně sociální instituce, rodina či jiné sociální prostředí klienta (Fine, 2000). Podle Kalinové (2003) patří do této struktury ještě organizace, která sdružuje canisterapeutické týmy a veterinární lékař, přičemž je označuje jako nepřímé účastníky. Velmi vhodným se v mnoha případech osvědčilo také zapojení dobrovolníků, kteří pomáhají při práci s klienty.

Vzájemná spolupráce všech zúčastněných je v samotném procesu canisterapie velmi důležitá. Nezbytná je rovněž důkladná příprava koordinace a evaluace (Mojžišová, 2003). Pro zdařilou práci je zásadní provázanost týmu, vzájemné porady a konzultace pro práci s jednotlivými klienty, přičemž přítomnost širokého týmu není vždy zcela nezbytná (Kolektiv autorů, 2000).

Canisterapeutický tým

Mezi psovodem a terapeutickým psem musí vzniknout velmi úzký vztah spolupráce, lze o nich tudíž hovořit jako o canisterapeutickém týmu. Nezbytná je orientace psa na psovoda stejně tak jako psovodova znalost svého psa a důvěra

k němu (Kalinová, Mojžíšová, 2002). Canisterapeutičtí psi jsou pečlivě vybíráni, musí se jim dostat vhodné výchovy a musí absolvovat cílený speciální výcvik. Rovněž psůvod musí projít školením a jeho tým uspět u canisterapeutických zkoušek týmů (Kolektiv autorů, 2000). Pro úspěšný průběh canisterapeutického procesu je nezbytné, aby se celý terapeutický tým dokázal orientovat v náročných situacích. Psůvod se podílí zásadní měrou na výchově a výcviku psa, vedle genetických předpokladů má tedy největší vliv na to, zda je pes pro tuto práci vhodný (Mojžíšová a kol. 2000).

Velkou předností psů jako koterapeutů je fakt, že nabízejí klientům každého věku a sociální skupiny vysokou interakci a komunikaci. Pro psa působícího v canisterapeutickém týmu jsou velmi důležité již zmíněné dovednosti jako absence agresivity a přílišné bázlivosti, ale také to, aby canisterapeutické aktivity přinášely radost psu samotnému (Mojžíšová, 2003).

1.2.5 Možnosti vymezení canisterapie jako oboru

Zajišťování canisterapie jako oboru je nutné nejen co do odbornosti, neméně důležitá je také organizační práce a hledání finančních zdrojů pro pokrytí nákladů na praktikování canisterapie.

V České republice bychom legislativní ukotvení canisterapie bohužel hledali marně. Je to zapříčiněno především tím, že právní normy nejsou tvořeny potřebami klientů a organizací a neřídí se ani aktuálním stavem v oblastech pomáhajících profesí (Staffová, Eisertová, 2008).

Jediným východiskem se tedy v současné době jeví přizpůsobení se stávající legislativě, hledat pro canisterapii její místo zde. Za současné situace nelze zařadit canisterapii do zdravotnických terapií. Jednou z cest, kterou lze jít, je zařazení canisterapie do oblasti dobrovolnické služby. Organizace praktikující canisterapii mohou dosáhnout akreditace dobrovolnického centra a tak mohou provozovat činnost dle Zákona o dobrovolnické službě č. 198/2002 Sb., v platném znění. Takovouto cestou šlo například Výcvikové canisterapeutické sdružení Hafík, kterému se podařilo získat

akreditaci dobrovolnického centra. Z dosaženého statutu však jasně nevyplývá, kam je canisterapie v tomto případě zařazována. Jako jedna z možných cest se ukazuje ta, ve které je poskytování canisterapie, konkrétně metody AAA, poskytováno akreditovaným dobrovolnickým centrem a forma AAT poskytována coby sociální služba dle zákona o sociálních službách č. 108/2006 Sb., v platném znění (Staffová, Eisertová, 2008).

1.2.5.1 Dobrovolnické centrum v canisterapii

V souladu se zákonem o dobrovolnické službě se v dobrovolnické práci využívá jednotná terminologie. Organizaci, která poskytuje canisterapii nazýváme *vysílající organizací*, naopak organizace, která tuto službu využívá je *přijímací organizací*. Pokud dobrovolník splní předem dané podmínky, může uzavřít s přijímací organizací smlouvu, která jasně definuje jeho práva a povinnosti a zároveň zajišťuje určitou míru ochrany při vykonávání jeho činnosti. V případě, že canisterapeutické týmy způsobí škody na pracovišti a majetku klientů, jsou tyto škody hrazeny z pojistky, kterou mají uzavřenu jak dobrovolníci, tak koterapeuté. Na základě dohody o podmínkách a pravidlech poskytování canisterapie mezi vysílající a přijímací organizací je uzavřena mezi oběma stranami smlouva o dobrovolnické službě. Pokud osoba účastnící se programu pracuje s dětmi, je zaregistrována jako osoba vykonávající sociálně právní ochranu dětí, a to na základě výpisu z rejstříku trestů (Staffová, Eisertová, 2008).

Supervizní setkání, jichž se dobrovolníci účastní, se konají jednou za 8 týdnů. Každý účastník programu má svoji osobní složku, která obsahuje evidenci o jeho činnosti a evidenční list, který je rovněž odevzdáván na supervizi.

Dobrovolníci jsou během spolupráce také dále vzděláváni v oboru. Děje se tak prostřednictvím přednášek, exkurzí, seminářů a zapůjčováním aktuální odborné literatury (Staffová, Eisertová, 2008).

1.2.5.2 Canisterapie – sociální služba

Na podkladě zákona č. 108/2006 Sb. o sociálních službách existuje v naší společnosti tendence k profesionalizaci canisterapie (především metody AAT) a hovoří se též o začlenění canisterapie mezi sociální služby. Ruku v ruce s touto tendencí jde přirozeně požadavek důkladné, odborné přípravy a edukace canisterapeutického týmu, který musí splnit standardy kvality sociálních služeb. Nevyřešena je doposud otázka evidence pracovníků – canisterapeutů splňujících určitou odbornost a způsobilost pro výkon canisterapie. Jako řešení se ukazuje pro ČR vznik Unie canisasistentů nebo databáze těchto pracovníků, která by do budoucna měla evidovat tyto pracovníky s jistou odbornou způsobilostí.

Canisterapie je jednou z metod a forem ucelené rehabilitace a jako taková by měla mít své místo ve zdravotně-sociálních zařízeních a v zařízeních sociálních služeb (Staffová, Eisertová, 2008).

Nejvhodněji se jeví zařazení canisterapie do služeb sociální prevence, a to jako službu *sociální rehabilitace*, která je vymezena jako soubor specifických činností směřujících k dosažení samostatnosti, nezávislosti a soběstačnosti osob, která je dosahována rozvojem jejich specifických schopností a dovedností. Posilovány a nacvičovány jsou návyky běžných výkonů, nezbytných pro samostatný život, a to alternativním způsobem, který využívá zachovaných schopností, potenciálů a kompetencí (Staffová, Eisertová, 2008).

Sociální rehabilitace je poskytována v rámci terénních a ambulantních služeb či formou pobytových služeb, které poskytují centra sociálně-rehabilitačních služeb. Služba sociální rehabilitace, která je poskytována formou terénních či ambulantních služeb v sobě skýtá tyto základní činnosti: nácvik dovedností nutných pro zvládnutí péče o vlastní osobu, nácvik soběstačnosti a dalších činností, které vedou a napomáhají k sociálnímu začlenění, zprostředkování styku se společenským prostředím; výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti, pomoc při uplatňování a prosazování práv nebo

oprávněných zájmů a při vyřizování osobních záležitostí. Výše zmíněné služby jsou poskytovány bez úhrady od klientů. Pokud je sociální rehabilitace takto vymezena, má v ní své místo i canisterapie (Staffová, Eisertová, 2008).

Další model, kam je možno zařadit canisterapii jako sociální službu, přináší Sdružení „Piafa“ Vyškov. Canisterapie zde slouží jako podpůrná aktivita poskytovaná v rámci služeb *Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi* a *Sociálně aktivizační služby pro seniory a osoby se zdravotním postižením* (Sdružení Piafa, 2010). Kde *Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi* jsou podle zákona 108/2006 Sb. vymezeny jako soubor specifických činností směřujících k dosažení samostatnosti, nezávislosti a soběstačnosti osob poskytované rodině s dítětem, u kterého je jeho vývoj ohrožen v důsledku dopadů dlouhodobé krizové sociální situace, kterou rodiče nedokážou sami bez pomoci překonat, a u kterého existují další rizika ohrožení jeho vývoje. Forma poskytování služby je ve Sdružení „Piafa“ ve Vyškově ambulantní (Sdružení Piafa, 2010).

Sociálně aktivizační služby pro seniory a osoby se zdravotním postižením vymezuje zákon 108/ 2006 Sb. jako soubor specifických činností poskytované osobám v důchodovém věku nebo osobám se zdravotním postižením ohroženým sociálním vyloučením. Forma poskytování služby je ve Sdružení „Piafa“ ve Vyškově ambulantní a terénní (Sdružení Piafa, 2010).

V případě, že organizace poskytující canisterapii využije cestu sociálních služeb, musí být připravena na těžké úkoly, které představují standardy kvality sociálních služeb (procedurální, personální a provozní standardy služeb) registrace sociální služby a žádosti o dotaci na sociální službu (Staffová, Eisertová, 2008).

1.2.6 Vymezení pojmu odborná kompetence, způsobilost

Pojem kvalifikace je vymezen kvalifikačními požadavky, které můžeme také nazývat kompetencemi nebo způsobilostmi (Národní ústav odborného vzdělávání,

2008). Kvalifikace pro výkon určité profese je tedy složena z dílčích kompetencí. Tyto kompetence jsou dvojího typu. Jedná se o odborné kompetence, které vymezují odbornou stránku pracovníka a obecné kompetence, které představují určitou nadstavbu nad odbornost.

Do obecných kompetencí můžeme zařadit například týmovou práci, rozhodování, analyzování problémů, řízení lidí aj. (Národní ústav odborného vzdělávání, 2008).

Odborná kompetence obsahuje dvě dimenze. Dimenzi „činnostní“ a dimenzi „předmětnou“. Prvně jmenovaná představuje zvládnání postupů při práci, druhá určuje potřebné znalosti pro vykonávání dané práce (Národní ústav odborného vzdělávání, 2008). Nejčastějším překladem slova kompetence do českého jazyka je „způsobilost“, což je v podstatě soubor znalostí, dovedností a postojů, bez nichž člověk není schopen výkonu nějaké konkrétní činnosti (*PRAXE KSU, 2010*).

1.2.7 Příprava canisterapeutického týmu

V tomto bodě je vhodné otevřít diskusi o tom, jaké penzum kompetencí a standardů by měla splňovat osoba pracující v této oblasti tak, aby byla zaručena odbornost a profesionální provádění metody canisterapie. Je také vhodné diskutovat o tom, jaké vzdělání by měla tato osoba mít. Podobné otázky vyvstávají i vzhledem k výcviku psa, jako nezbytnou součást této metody. Například otázka toho, kdo je kompetentní k otestování a následnému vydání certifikátu, který by zaručoval kvality canisterapeutického psa.

Příprava psa

Včasná a cílená výchova a výcvik jsou důležitými aspekty jakékoli činnosti se psem obecně. Získané dovednosti jsou pro něho důležité při jeho pozdějším zařazení a nejinak je tomu i u canisterapie (Eisertová, Tichá, 2007).

Základní ovladatelnost a poslušnost psa je (pokud pomineme povahové předpoklady) jedním z nejdůležitějších požadavků. Pro další práci se psem je tento prvek naprosto nezbytný. Pro budoucí nasazení psa jsou velmi důležité také tzv. odborné prvky. Jedná se zejména o socializaci do skupiny psů i lidí, pohyb ve vnitřních prostorech, zvládat musí pes též kontakt s větší skupinou lidí, různé zvláštní pachy, kompenzační pomůcky, náhlý hluk a nekoordinované pohyby klienta (Eisertová, Tichá, 2007).

Konečně poslední skupina prvků může nést název speciální. Patří sem rozličné komediální kousky a triky. Pro navázání kontaktu s klientem, odlehčení atmosféry nebo povzbuzení sebevědomí klienta mají takovéto dovednosti velký význam. Pro dobrou práci v canisterapii je důležitým předpokladem silný neurotyp psa. Musí mít také spolehlivou a nekonfliktní povahu, dobře musí být rovněž vybaven po fyzické a psychické stránce. Kontakt s lidmi by měl psovi přinášet radost a uspokojení. Vzájemná důvěra a partnerský vztah mezi psem a psovodem je rovněž důležitým předpokladem práce v canisterapeutickém týmu (Eisertová, Tichá, 2007).

1.2.8 Příprava a zkoušky canisterapeutického týmu

Výcvik canisterapeutických týmů představuje přípravu canisterapeutického týmu k praktikování canisterapie. Tato příprava může probíhat v blokovém nebo dlouhodobém kurzu. Osvědčení opravňující k praktikování canisterapie získává canisterapeutický tým na základě úspěšného složení zkoušek, které zakončují celou přípravu (Kalinová, 2003).

Možnosti přípravy týmu se liší časovou dotací, kvalitou a také typem vzdělání. V České republice je možné absolvovat několikahodinové přednášky, několikadenní kurzy, rekvalifikační kurzy nebo kurzy v rámci celoživotního vzdělávání na univerzitě. Příprava může být různá i co do jejích účastníků. Připravovány mohou být celé týmy i jednotlivci, z čehož logicky vyplývá i rozdílnost náplně závěrečných zkoušek. Někteří školitelé mohou testovat pouze vhodnost psů pro praktikování canisterapie. Tyto testy

pak považují za dostačující pro výkon canisterapie. Zkoušky jsou rozdílné také v podmínkách pro získání osvědčení canisterapeutického týmu (někde se jedná pouze o psa). V určitých případech je nutná předchozí příprava, v jiných nikoli (Eisertová, Tichá, 2007).

Pokud se jedná o stav, kdy má být připravovaná osoba i psovodem v canisterapii, doporučují se kurzy nebo zkoušky trvající minimálně 5 až 7 dní. Na takovýchto kurzech je psovod a jeho tým prakticky vzděláván, následně je celý tým testován odborníky. Podle názoru Eisertové a Tiché (2007) má příprava smysl pouze v případě, kdy je vzděláván celý canisterapeutický tým a testován komplexně a pouze na základě takového modelu je osvědčení uděleno zodpovědně.

Od školního roku 2006/2007 běží v Rakousku paralelně vzdělávání v tomto oboru formou celoživotního vzdělávání a nově byl otevřen i samostatný univerzitní obor, po jehož absolvování získají studenti kompetence pro nově vzniklou profesi antropozoologa.

V současné době je možné studovat bakalářský obor nazvaný Zoorehabilitace a asistenční aktivity se zvířaty na České zemědělské univerzitě v Praze. Obor je charakterizován takto: interdisciplinární vzdělání je orientované tak, aby absolvent byl se svým zvířetem platným pomocníkem lékaře, či rehabilitačního pracovníka v procesu nápravy fyzických či psychických poruch klienta (ČZU, 2007).

V oblasti odborného či dalšího vzdělání jsou v České republice dosažitelné v rámci studia kurzy, volitelné předměty a semináře na Zdravotně sociální fakultě JU, Masarykově univerzitě a Karlově univerzitě.

European Society for Animal Assisted Therapy (dále jen ESAAT) – vytvořila pro organizace první z norem pro praktikování canisterapie. Tato norma zahrnuje hodinovou dotaci vzdělání. Pro osobu praktikující canisterapii *pod vedením odborníka* je nutné absolvovat minimálně 15 hodin teorie a 20 hodin praxe. Canisterapeutická asociace (dále CTA) na své následné valné hromadě interně nazvala takovou osobu

názvem **canisasistent**. **Canisterapeut** (opět dle nově vytvořené terminologie CTA) musí úspěšně absolvovat minimálně 220 hodin teorie a 40 hodin praxe. Podmínkou je také odevzdání písemné práce v rozsahu 50-60 stran a složení písemné zkoušky. Poté je mu umožněno, aby canisterapii praktikoval samostatně.

Ve spolupráci se Zdravotně sociální fakultou Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích (dále ZSF JU) pořádá Výcvikové canisterapeutické sdružení HAFÍK z Třeboně kurz, který autorky v následujícím textu podrobněji popisují. Inspirací pro celkovou koncepci výcviku se stala americká nadace pro ochranu přírody a vztahy mezi zvířaty a lidmi Delta Society. Navázána byla spolupráce s německým spolkem Mensch und Tier – Verein der tiergestützten Therapie a prostřednictvím tohoto spolku se dostal tento koncept také do České republiky. Německý spolek zmíněnou metodiku již převzal a v praxi ověřil (Kalinová, Mojžíšová, 2002).

Kurz je svým pojetím komplexní a připravuje celý tým, který zahrnuje psovoda i psa. Důraz je kladen nejen na otestování vhodnosti psa pro canisterapii (posuzuje se absence agresivity i přílišné bázlivosti a radost psa z kontaktu s cizími lidmi) jako nutného základu pro kontakt psa a klienta, ale hodnocena je i celková připravenost canisterapeutického týmu s ohledem na zajištění co možná nejvyšší ochrany klienta a psa při vzájemném kontaktu. Důležitá je rovněž i pohoda všech zúčastněných, která zajišťuje co největší přínos ze vzájemného vztahu (Kalinová, 2004).

Za základ k úspěšnému zvládnutí přípravy psa jsou považovány jeho genetické předpoklady k vlastnostem, které jsou pro canisterapeutického psa prvořadé. Jeho výcvik a výchova musí probíhat v souladu s principy canisterapie. U psovoda je hodnoceno jako prvořadé jeho sociální cítění a osobnostní předpoklady pro práci s klienty a se psy (Kalinová, 2003).

Omezení nutná pro vstup do přípravy: odpovídající věk - pes (nejméně 1,5 roku), psovod (nejméně 15 let), úspěšné absolvování vstupního testu (vyloučí nevhodné psy – agresivní, příliš bázlivé a osvědčí psovodovu motivaci ke canisterapeutické práci),

do budoucna canisterapeutické sdružení Hafík zvažuje zařazení psychotestů (Fischer-Finzelberg, 2001; Kalinová, 2003).

Teoretická příprava je zaměřena mimo jiné na osvojení komplexního přístupu ke canisterapii, což zahrnuje pohled zdravotně sociální i kynologický. Z tematických okruhů se zde setkávají s kynologií, veterinární medicínou, oblastí sociální a klinické práce s klientem a oblastí canisterapie u klientů podle jednotlivých typů postižení. Zároveň se psův od seznámí s podmínkami kontaktu klienta se psem a pravidly za nichž se canisterapie v praxi provádí (Kalinová, 2003).

Při **praktické přípravě** si týmy mají osvojit specifické dovednosti psa a psůvoda, které využijí při nasazení. Jedná se o kontakt s více cizími lidmi najednou, nekoordinované pohyby klientů, používání kompenzačních pomůcek klienty, nezvyklé prostředí v zařízení, komunikace s klientem, řešení krizových situací nebo využití různých canisterapeutických metod. K nácviku takovýchto dovedností je využíváno modelových situací (přehrávání rolí) a později také kontaktu s konkrétními klienty. Vhodné a důležité je zejména to, aby se pes učil zvládat tyto situace radostně, pomalu a bez nátlaku (Fischer – Finzelberg, 2001; Kalinová, 2003).

Při **závěrečných praktických zkouškách** canisterapeutického týmu se zkoušející zaměřují na specifické dovednosti nutné pro canisterapeutickou práci. Tým je prověřován v různých modelových situacích simulujících náplň a hlavní rizika práce canisterapeutického týmu. Praktické části předchází písemný teoretický test psůvoda (Kalinová, Mojžíšová, 2002).

Udělení osvědčení je podmíněno úspěšným splněním zkoušek ve všech částech.

S ohledem na fakt, že povaha psa se může postupem času měnit, je osvědčení vydáváno pouze na dva roky a jeho prodloužování se může uskutečňovat buď na základě pravidelné supervize a prověření týmu nebo úspěšným opakováním praktických zkoušek (Kalinová, Eisertová, 2005). Jako ideální hodnotí Kalinová a Eisertová (2005) situaci, kdy se tým stane členem či dobrovolníkem organizace, která jej prozkouší, čímž získá určité odborně právní zastřešení (smlouva se zařízením, ve kterém tým působí

atd.). Organizace je i nadále s týmem v kontaktu, vytváří pro něj možnost účasti na společných aktivitách včetně supervizních setkání, což je důležité pro výměnu získaných zkušeností. Týmu je i nadále nabízena možnost odborného vzdělávání, účast na konferencích, odborných seminářích a cenná je také možnost konzultace problematiky s odborníky či kolegy.

1.2.9 Výběr vhodného nasazení

Již v průběhu kurzu je důležité zvažovat vhodné nasazení daného canisterapeutického týmu tak, aby co nejlépe vyhovovalo potřebám případných klientů a týmu samotnému. Nejenom klienti mohou preferovat určitý typ psa, ale i psůvodi mohou mít blíže ke klientům s určitým druhem postižení, a proto je důležité při výběru nasazení přihlídnout ke všem okolnostem a preferencím (Mayer-Mixneer, 2002; Kalinová, 2003).

V roce 2006 v České republice existovalo přibližně 20 organizací, které se problematikou canisterapie zabývaly. Organizace se odlišují tím, jakým způsobem jsou v oblasti canisterapie angažovány. Některé organizace si kromě praktikování canisterapie kladou rovněž za cíl přípravu canisterapeutických týmů a jejich testování, jiní se zaměřují na edukaci nebo pouhé testování canisterapeutických týmů, aniž by se samy aktivně věnovaly praktické realizaci canisterapie (Eisertová, 2006).

2 CÍL PRÁCE A VÝZKUMNÉ OTÁZKY

2.1 Cíl práce

Cíl práce:

Návrh databáze pracovníků, jež se věnují praktikování canisterapie.

Dílčí cíle:

- 1) Vytvořit strukturu databáze pracovníků, kteří poskytují canisterapii v České republice
- 2) Porovnání kompetencí osob praktikujících canisterapii v České republice
- 3) Vytvořit souhrn organizací, jež praktikují canisterapii v České republice

2.2 Výzkumné otázky

- 1) Je dostatečně saturována výměna informací mezi pracovníky v oblasti canisterapie?
- 2) Jsou osoby dostatečně kompetentní k praktikování metod canisterapie?

3 METODIKA VÝZKUMU

3.1 Použitá metoda výzkumu

Dvěma základními přístupy jsou v metodologii sociálních věd přístup kvalitativní a kvantitativní. Vzhledem k tématu mé diplomové práce bylo nutné použít *kvalitativní výzkum*.

Jak uvádí odborná literatura (Hendl, 2005), je nespornou výhodou tohoto typu výzkumu získání hloubkového popisu případů. Tento typ výzkumu je také možné využít pro podrobnou komparaci případů, lze sledovat jejich vývoj a zkoumat příslušné procesy, čímž se dostáváme přímo k jádru problému. V této diplomové práci bude využita induktivní metoda výzkumu, která umožňuje při kvalitativní strategii pružněji reagovat na vzniklé problémy v průběhu výzkumu.

3.1.1. Organizace výzkumu

Dříve než mohl začít samotný výzkum, byli osloveni redaktori časopisů *Pes přítel člověka* a *Svět psů* s žádostí o publikování výzvy, která se obracela na osoby praktikující canisterapii s prosbou o navázání spolupráce. Těm, kteří na výzvu reagovali, byl následně zaslán dotazník s otevřenými otázkami. Vzhledem k tomu, že počet osob, které na výzvu reagovaly, nebyl dostačující pro seriózní výzkum, bylo nutné začít s aktivním vyhledáváním těchto osob. V současné době chybí jakákoli databáze pracovníků v canisterapii, bylo tedy nutné oslovit organizace zabývající se canisterapií a prostřednictvím vedoucích pracovníků těchto organizací kontaktovat samotné dobrovolníky či osoby praktikující canisterapii. Tento proces počínající oslovením již zmíněných redaktorů po získání potřebných informací od osob praktikujících canisterapii trval od září roku 2010 do července 2011.

3.1.2 Metody a techniky sběru dat

Kvalitativní přístup se zaměřuje na zkoumání podstaty jevů, které dosud nebyly podrobně zpracovány, popřípadě na zkoumání již známých jevů, avšak za použití nových či neobvyklých názorů (Strauss, Corbinová, 1999 in Švaříček, Šedřová, 2007). Nevýhodou může být fakt, že při využití kvalitativní metodologie mohou být výsledky snadněji ovlivněny tím, kdo jev zkoumá a do výstupů se mohou snáze promítnout jeho osobní preference (Hendl, 2005).

Součástí sběru dat bylo *publikování výzvy* v časopisech *Pes přítel člověka* a *Svět psů* na webových stránkách. Výzva apelovala na osoby praktikující canisterapii a vyzývala je k součinnosti na výzkumu s cílem vytvořit databázi využitelnou v oblasti komunikace pracovníků a výměny zkušeností.

Ke sběru dat byla použita *technika e-mailového dotazování (CAMI)*. Dále pak byl použit *dotazník s otevřenými otázkami*, bylo zadáno 16 otázek. Další použitou technikou byla *obsahová analýza dokumentů*. Podle Hendla (2005) umožňuje analýza dokumentů otevření přístupu k informacím, které by se jinak těžko získávaly. Subjektivita výzkumníka nemá vliv na informace, které jsou součástí zkoumaných dokumentů, promítá se však v samotném výběru těchto dokumentů. Jako dokumenty v tomto případě bereme data vzniklá v minulosti, přičemž je pořizovala jiná osoba než výzkumník a také za jiným účelem, než je účel současného výzkumu. Výzkumník si tedy sám aktivně vyhledává již existující dokumenty a jimi se zabývá. Jednalo se o internetové stránky jednotlivých organizací zabývajících se canisterapií s cílem zanalyzovat informace o poslání a cílech organizace. Dále bylo čerpáno z článků a prezentačních materiálů fyzických osob o problematice canisterapie.

3.1.3 Charakteristika zkoumaného souboru

Zkoumaným souborem jsou osoby praktikující canisterapii v České republice. Vzhledem k tomu, že výzva ke spolupráci byla publikována v časopisech *Pes přítel člověka* a *Svět psů*, nelze jednoznačně určit počet canisterapeutů, ke kterým se výzva reálně dostala. Dále byly osloveny organizace, které se zabývají přípravou a testováním osob pro výkon canisterapie. Zpracovávána byla tedy pouze data od těch osob, které na výzvu reagovaly prostřednictvím e-mailu. Celkový počet odpovědí čítal 57 přijatých e-mailů, z nichž však pouze 45 obsahovalo vyplněný dotazník, s kterým bylo dále pracováno, zpracovány byly pouze dotazníky, jež vyhovovaly obsahově správnému vyplnění.

4 VÝSLEDKY

V této kapitole jsou ve čtyřech tematických okruzích zpracovány výsledky výzkumné části diplomové práce.

4.1 Výčet a popis organizací zabývajících se canisterapií

Na tomto místě uvádím přehled organizací, jež se výkonem canisterapie zabývají a pod nimiž většina fyzických osob canisterapii praktikuje.

Aaja,o.s.

Adresa: Rudé Armády 35, 475 47 Brandov

web:<http://www.aaja.cz>

Základem pro činnost sdružení je sociální aktivizace a terapie pomocí zooterapeutických programů a to v docházkové a výletní formě. Dále se sdružení zabývá teoretickou a praktickou přípravou zooterapeutů s důrazem na realizaci canisterapie. Každý canisterapeut, který pracuje pod záštitou sdružení, intenzivně pracuje na svém dalším vzdělávání a rozvíjí specializaci vlastního canisterapeutického týmu.

Aura Canis, o.s.

Adresa: Ořechová 65, Šternberk, 785 01

Územní působnost: Morava

web: <http://www.auracanis.cz>

Sdružení se zabývá pořádáním přednášek na téma "Canisterapie" a "Felinoterapie", čímž se snaží tyto obory zpopularizovat. Dále poskytuje konzultace

při výcviku canisterapeutických psů, felinoterapeutických koček a provádí canisterapeutické a felinoterapeutické zkoušky.

Anitera o.p.s.

Adresa: Vavřenova 1440/2, Praha 4, 142 00

Územní působnost: celostátní

web: <http://www.anitera.cz>

Společnost Anitera o.p.s. vznikla v roce 2008 oddělením sekce canisterapie od společnosti Pomocné tlapky o.p.s. Zahrnuje více než 60 canisterapeutických týmů. Snahou společnosti je spojení všech terapií za pomoci zvířat a postupně rozvinout programy pro animoterapii jako celek. Společnost se věnuje rovněž osvětové činnosti.

Canisterapie Zlín

web: <http://canisterapie.webnode.cz>

Canisterapii Zlín tvoří skupinka několika canisterapeutických týmů, praktikujících canisterapii v domově pro seniory a ve stacionářích. Pořádají také přednášky pro děti ve školách a školkách. Canisterapeutické zkoušky skládají podle řádu organizace *Podané ruce, o. s.*

Canisterapeutické centrum Zlín

Adresa: Náměstí TGM 588, Zlín, 76001

Územní působnost: Zlínský kraj

web: <http://canisterapie-zlin.cz>

Aktivity Canisterapeutického centra Zlín jsou velmi široké. Centrum poskytuje canisterapii v nejrůznějších zařízeních zaměřených na děti s postižením nebo seniory, a to zdarma. Dále se věnuje také cvičení a vychovávání nových canisterapeutických psů a týmů a pořádání canisterapeutických zkoušek. Stranou nezůstává ani šíření osvěty o canisterapii, kdy přednáší na nejrůznějších konferencích a kongresech a pořádá přednášky pro veřejnost a školy. Psi v Canisterapeutickém centru Zlín jsou zkoušeni jedenkrát za dva roky u organizace *Podané ruce, o.s.*

Canisterapeutické sdružení Jižní Morava

Adresa: Lipov 283, 696 72

Územní působnost: celostátní

web: <http://canisterapie.mendelu.cz>

Činnost tohoto sdružení je poměrně rozmanitá. Formou besed se snaží o to, aby se veřejnost více seznamovala s canisterapií, pořádá zkoušky pro psy a psovody, připravuje školení canisterapeutů, avšak těžiště práce spočívá v tom, že se formou canisterapie snaží přispívat k léčbě dětí i dospělých, nejen handicapovaných, v oblasti psychické, fyzické, somatické, sociální a rehabilitační.

CANTES o.s.

Adresa: U Liboháje 355, Polička, 572 01

Územní působnost: celostátní

web: <http://www.cantes.cz>

V rámci občanského sdružení Cantes působí celkem 111 týmů, které se aktivně věnují praktikování canisterapie. Jednotlivé týmy jsou v Brně, Opavě a Poličce. Sdružení také pořádá školení psůvodů a canisterapeutických psů.

ELVA HELP o.s.

Adresa: Palachova 504/7, Liberec 1, 460 01

Územní působnost: celostátní

web: <http://www.elvahelp.estranky.cz/>

Sdružení se od počátku své činnosti zaměřovalo především na přípravu asistenčních psů, postupem času rozšířilo svoji činnost také o přípravu vodících psů a praktikování canisterapie, čímž navázalo na zrušenou organizaci „*Canisterapie sever*“, která fungovala od roku 1999 a byla spoluvedená Andreou Tvrdou, nynější ředitelkou Elva Help.

Výcvikové canisterapeutické sdružení Hafík, o. s.

Adresa: Klec 78, Třeboň, 379 01

Územní působnost: celostátní

web: <http://www.canisterapie.org>

Výcvikové canisterapeutické sdružení Hafík vzniklo v lednu roku 2001 jako výcvikové canisterapeutické sdružení, které se zabývá výukou trenérů pro výcvik terapeutických psů, výcvikem canisterapeutických týmů a především praktikováním odborné canisterapie. Hafík provádí canisterapeutické návštěvy ve zdravotně sociálních zařízeních, integrační canisterapeutické tábory, psycho-rehabilitační kurzy a rekondiční pobyty. Zaměřuje se na kvalitní provádění všech typů canisterapie - AAA, AAT a AAE. Věnuje se také výuce canisterapeutických týmů pro praktikování canisterapie, výuce instruktorů pro výcvik canisterapeutických psů a výchově psů vhodných pro canisterapii a jejich chov. Dále sdružení provádí edukační, poradenské činnosti a poskytuje odborné informace všem zájemcům o canisterapii, pořádá semináře a přednášky. Jako jediná organizace v České republice je členem Evropské asociace pro výkon terapie za asistence zvířat ESAAT.

Helppes - Centrum výcviku psů pro postižené o.s. (dále jen Helppes)

Adresa: Mikovcova 9/531, Praha 2, 120 00

Územní působnost: celostátní

web: <http://www.helppes.cz>

Helppes se zabývá výcvikem asistenčních psů pro vozíčkáře a tělesně postižené, vodících psů pro nevidomé a signálních psů pro neslyšící. Dále pak speciálním výcvikem canisterapeutických psů, kteří působí v různých léčebnách, stacionářích, seniorských domovech či zařízeních pro tělesně, smyslově nebo mentálně postižené a praktikují canisterapeutické metody, včetně polohování. Helppes připravuje a testuje také budoucí canisterapeutické týmy.

Kamarádi otevřených srdcí, o.s.

Adresa: Nový Malín 339, 788 03

web: <http://www.kamaradiotevrenychsrdci.cz>

Občanské sdružení se věnuje zooterapii a dojíždí s pejsky a králíky do speciálních MŠ, ZŠ a SŠ, do dětských domovů, podporovaného bydlení, domovů pro seniory, kojeneckého ústavu, speciálních denních stacionářů, nemocnic a podobně. Na podzim 2010 pořádalo WORKSHOP - canisterapie napříč různými organizacemi zabývajícími se určitou formou zooterapie, nejčastěji však canisterapií. Šlo o ojedinelou akci, kde si canisterapeuté předávali praktické zkušenosti a tím výrazně pomohli začínajícím canisterapeutickým týmům.

Občanské sdružení „Na Louce“

Adresa: 5. května 3722, Chomutov 430 03

Územní působnost: území ČR

web: www.sweb.cz/na-louce, www.sweb.cz/zooterapie

Hlavním cílem sdružení je prostřednictvím zooterapie poskytovat aktivní pomoc při léčení dospělých i dětí, a to jak v oblasti fyzické a psychické, tak v oblasti sociální. Sdružení rovněž pořádá přednášky a besedy pro odborníky v daném oboru, ale i pro laiky. Terapeuti sdružení Na Louce navštěvují spolu s terapeutickými zvířaty své klienty v ústavech, školách či domovech pro seniory. Členové sdružení dochází rovněž do rodin klientů. Sdružení ve spolupráci s podobně zaměřenými organizacemi pořádá různé společenské, kulturní a sportovní aktivity. Důležitá je rovněž spolupráce

s médií, publikační činnost a vzdělávání členů sdružení. Samotné canisterapeutické zkoušky skládají členové u společnosti *Anitera o.p.s.*

Občanské sdružení Sirius

Adresa: Palackého 42, Třebíč, 674 01

Územní působnost: celostátní

web: <http://www.siriustrebic.cz>

Občanské sdružení Sirius se aktivně věnuje praktikování canisterapie v ústavech, stacionářích, domovech důchodců a dalších zařízeních, pořádá canisterapeutický tábor a dětský den. Dále pak poskytuje informace novým zájemcům o canisterapii, pořádá přednášky a zkoušky psovodů, čímž se snaží o rozvoj a zvyšování úrovně canisterapie.

PES POMŮŽE

Adresa: Hliněný Újezd 23, Horažďovice, 341 01

Územní působnost: celostátní

web: <http://www.pes-pomuze.com>

Cílem sdružení je zajištění asistenčních, vodících a terapeutických psů pro osoby, které o takového psa projeví zájem. Náplní sdružení je buď pořizování vhodných psů, nebo jejich chov a odchov. Zajišťují jejich zdravotní kontroly a posouzení psa cvičitelem. Dále mají na starost výcvik a výchovu psů, jejich ubytování, stravování a zajištění veterinární péče. Sdružení také testují zájemce o psa z pohledu jejich vhodnosti pro držení psa, zájemce školí a předávají mu vycvičeného psa přímo v jeho bydlišti.

Pomocné tlapky o. p. s.

Adresa: Vavřenova 1440/2, Praha 4, 142 00

Územní působnost: celostátní

web: <http://www.pomocnetlapky.cz>

Společnost vznikla s cílem poskytnout zázemí pro výcvik asistenčních psů, ale poskytuje také canisterapeutické služby pro jednotlivce i organizace. Dnes má společnost více než 70 canisterapeutických týmů po celé republice a zabývá se také školením a testováním těchto týmů. Další službou, kterou pomocné tlapky poskytují, je poradenství týkající se přístupu klientů s asistenčními psy do veřejných prostorů, financování, pojištění a cestování se psy. Pomocné tlapky se věnují přednáškám, kde ukazují práci asistenčních psů, slepeckých psů a canisterapie. Skutečně širokou paletu služeb doplňuje i vydávání osvětových materiálů, organizování veřejných ukázek či společenských akcí.

Psí pac z Podkrkonoší

Adresa: Dolní Olešnice 79, Dolní Olešnice, 543 75

web: <http://www.psipac.ic.cz>

Psí pac z Podkrkonoší je organizační jednotkou společnosti *Podané ruce o.s.* se sídlem ve Frýdku-Místku. Jednou z akcí, které „Psí pac z Podkrkonoší“ pořádá je například *Víkend s canisterapií*. Jedná se o seminář týkající se povahových vlastností psa.

Psi pro život o.s.

Adresa: Pod Skálou 301, Tuchoměřice

Územní působnost: Střední Čechy, Praha

web: <http://www.psiprozivot.cz>

Občanské sdružení Psi pro život se věnuje praktikování canisterapie a jiným aktivitám se psy, pořádá přednášky o významu canisterapie a jiných aktivit se psem pro lidi se speciálními potřebami.

Sdružení „Piafa“ ve Vyškově

Adresa: Žerotínova 2, Vyškov, 628 01

Územní působnost: celostátní

web: <http://www.piafa.cz>

Sdružení pravidelně pořádá odborné semináře a přednášky na téma canisterapie, organizuje letní pobytové tábory a rekondiční pobyty pro zdravotně postižené děti, na kterých je canisterapie významnou součástí programu. Do základních a mateřských škol dochází s projektem „Rozumíme psovi“, při němž se děti seznámí se psy, jejich povahou, správným chováním ke zvířeti, chováním při kontaktu s cizím, příp. agresivním psem. Ve spolupráci s Masarykovou univerzitou Brno připravuje a realizuje vzdělávací kurzy, zaměřené na zooterapii. Avšak canisterapeutické zkoušky nepořádá.

Sdružení Podané ruce o.s.

Adresa: Zborovská 465, Frýdek-Místek, 738 01

Územní působnost: celostátní

web: <http://www.canisterapie.info>

Jednou z mnoha aktivit občanského sdružení Podané ruce je také canisterapie. Sdružení canisterapeutické týmy nejen školí, ale zároveň přezkušuje. Svou činnost soustřeďuje především na Moravu a Slezsko, ale okrajově působí i v Čechách.

SVOPAP vzdělávací centrum s.r.o.

Adresa: U Sanatoria 586, Praha 5 – Radotín, 153 00

Územní působnost: celostátní

web: <http://www.svopap.cz>

Společnost SVOPAP vznikla v roce 2000 a zaměřuje se na vzdělávání dospělých v oblasti chovatelství zvířat. V rámci těchto služeb poskytuje i akreditovaný kurz, který je určen zájemcům o obor canisterapie. Jeho absolventi se mohou uplatnit jako spolupracovníci pedagogicko-psychologických poraden, center sociální rehabilitace, středisek rané péče, integračních center, denních center a domovů důchodců. Získané znalosti a dovednosti mohou uplatnit i jako poradci pro výběr a výchovu psů jako společníků seniorů a lidí s postižením.

4.2 Vyhodnocení dotazníku

Jde o dotazník, který byl rozeslán osobám praktikujícím canisterapii, za účelem zjištění kompetencí ve smyslu přípravy na výkon canisterapie.

1. Jak dlouho se canisterapii věnujete?

Pro odpověď na zadanou otázku, dostali respondenti následující časové rozpětí: 0-2 roky, 3-5 let, více než pět let.

Z celkového počtu 45 vyplněných dotazníků odpovědělo 14 respondentů 0-2 roky, 14 respondentů 3-5 let a 17 respondentů se věnuje canisterapii více než 5 let.

2. S jakými klienty provádíte canisterapii?

Možnosti pro odpovědi byly následující:

a)	b)
děti a mládež	s mentálním postižením
dospělí	s tělesným postižením
senioři	se smyslovým postižením
	s hyperkinetickým syndromem
	s kombinovanými vadami
	s poruchami autistického spektra
	jiné, specifikujete prosím...

V celkovém souhrnu odpovědí se možnost děti a mládež objevila celkem 44 krát, což znamená, že pouze jediný respondent nepracuje s dětmi. Pomyslné druhé místo obsadili senioři, s nimiž pracuje 26 osob praktikujících canisterapii. Dospělým klientům se věnuje 21 odpovídajících. Kombinace výše uvedených čísel jsou následující: Pouze dětem se věnuje 10 respondentů, pouze dospělým 1 a pouze seniorům žádný. Dětem a seniorům 13, dětem a dospělým 6, dospělým a seniorům 1. Všem třem skupinám společně se věnuje celkem 14 odpovídajících.

Jak je zřejmé z počtu možností v otázce b), nelze vypočítávat uvedené kombinace, proto uvádím pouze, kolikrát se nabízené možnosti objevily v odpovědích. Mentální postižení (36), tělesné postižení (28), kombinované postižení (26), poruchy autistického spektra (24) smyslové postižení (18), ADHD (11). V odpovědích jiné se objevilo: duševní onemocnění (4), demence (3), fobie ze psů, poruchy chování, syndrom CAN, specifické poruchy učení, logopedické vady, zdravé děti (1). Opravdu velká šíře odpovědí ukazuje, že canisterapie jako obor je využitelný ve velkém počtu případů a jeho přínos lze pozorovat v mnoha odvětvích.

3. V jakých zařízeních provádíte canisterapii?

Odpovědi na tuto otázku byly velmi rozmanité, proto zde uvádím pouze základní škálu odpovědí. Nejčastější odpovědi byly tyto: Dětský domov, MŠ a ZŠ, MŠ a ZŠ speciální a praktická, mateřské centrum, denní stacionář, ústavní zařízení, domov pro seniory, domov pro osoby se zdravotním postižením.

4. Jakou metodu canisterapie používáte?

AAA – aktivity za pomoci psa

AAT – terapie za pomoci psa

AAE – vzdělávání za pomoci psa

AACR – krizová intervence za pomoci psa

Metodu AAA zmínilo ve svých odpovědích 41 respondentů, metodu AAT 32 respondentů a metoda AAE se objevila 24 krát. Metoda AACR se neobjevila v žádném z vyhodnocovaných dotazníků. Všechny tři metody najednou praktikuje 15 osob. Metodu AAA a AAT 12 osob, AAA a AAE 9 osob, samotnou metodu AAT 3 a pouze metodu AAA praktikuje 5 osob.

5. Jaké je Vaše civilní zaměstnání?

Podle očekávání bylo nejvíce odpovědí z oblasti školství, zdravotnictví a sociálních služeb. K zaměstnání pedagoga se přihlásilo 16 respondentů, v sociálních službách pracuje 5 dotázaných, ve zdravotnictví pracují 3 respondenti. Studuje 5 respondentů. Ostatní povolání byla zastoupena již méně nebo pouze jednou. Jednalo se o povolání jako grafik, ergoterapeut, dělnice, lesní dělnice, chemik, starostka, účetní, podnikatel či projektový vedoucí v logistice.

6. Zúčastnil/a jste se nějakého kurzu, workshopu, semináře (jakého?) nebo pouze CT zkoušek?

Všichni dotazovaní složili canisterapeutické zkoušky u některé z výše uvedených organizací, avšak většině dotazovaných se takovéto vzdělání v oboru zdá nedostačující, a proto vyhledávají další vzdělávací kurzy, semináře, přednášky workshopy apod. Pouze 12 z celkového počtu 45 absolvovalo pouze canisterapeutické zkoušky.

7. Myslíte si, že je Vaše vzdělání v oboru canisterapie dostačující? Pokud ne, ocenili byste možnost dalšího vzdělávání v oboru?

Pouze 7 respondentům se zdá jejich vzdělání v oboru canisterapie dostatečné, zajímavé je, že 4 ze zmíněných respondentů nevykonávají profesi pedagogického, zdravotnického, ani sociálního zaměření. Zbylých 38 dotázaných má zájem o další vzdělávání v oboru.

8. V jaké organizaci jste složili canisterapeutické zkoušky?

Nejvíce dotázaných skládalo zkoušky v Občanském sdružení Hafík (14), následuje Canisterapeutické sdružení Jižní Morava (13), Anitera o.p.s. (7), Sdružení Podané ruce o.s. (7), Pomocné tlapky o.p.s. (4), Helppes o.s. (2), Občanské sdružení Sirius (2), Vzdělávací centrum Svopap s.r.o. (1), Sdružení Piafa (1), Občanské sdružení „Na Louce“ (1), Psí pac z Podkrkonoší (1).

9. Jste členem nebo dobrovolníkem této organizace?

Drtivá většina 39 osob praktikujících canisterapii skládala zkoušky u organizace, jež jsou nyní členem nebo dobrovolníkem. 6 respondentů není členem ani dobrovolníkem organizace, v níž skládali canisterapeutické zkoušky.

10. Spolupracujete dále s touto organizací, jak?

Většina 33 respondentů s organizací, u níž skládala canisterapeutické zkoušky, i nadále spolupracuje, 12 respondentů odpovědělo záporně. Avšak na otázku jak s organizací spolupracují, už odpověděl jen málokdo, v odpovědích se objevilo, spolupracuji jako předseda sdružení, jako jednatel, lektor nebo organizační pomoc při akcích.

11. Jaké podmínky jste museli splnit, abyste mohli vykonat canisterapeutické zkoušky?

U organizace Hafík musí uchazeči o zkoušky projít vstupním testem, několik měsíců aktivně spolupracovat v praktikování canisterapie s již zkušeným týmem, dále musí absolvovat 5 až 7 denní praktickou i teoretickou přípravu pod vedením trenérů. Po splnění těchto podmínek jsou uchazeči oprávněni skládat zkoušky. Ve sdružení Jižní Morava musí být uchazeči o canisterapeutické zkoušky pouze členy organizace. Takto odpovědělo 13 respondentů. V organizaci Podané ruce skládalo zkoušky 7 respondentů, kteří uvedli, že před zkouškami museli absolvovat jednodenní seminář. Vstupní canisterapeutický kurz v délce jednoho týdne muselo absolvovat 7 respondentů, kteří skládali zkoušky u organizace Anitera. Respondenti z organizací Pomocné tlapky (4), Helpes (2), Sirius (2), Piafa (1), Na Louce (1) a Psí pac z Podkrkonoší (1) neuvedli žádné podmínky, které by museli splnit před tím, než byli připuštěni ke zkouškám.

12. Jak canisterapeutické zkoušky probíhaly, jak dlouho trvaly?

Nejčastější odpověď na tuto otázku zněla: „viz. zkušební řád“. Zkušební řády budou detailněji rozebrány v kapitole 4.4

13. Kolik hodin teorie a kolik hodin praxe jste museli absolvovat?

Občanské sdružení Hafík požaduje 15 hodin teorie a 20 hodin praxe. Odpovědi na tuto otázku se u ostatních respondentů velmi lišily, a to i u těch, kteří skládali zkoušky u stejné organizace. Z tohoto důvodu je vyhodnocení odpovědí na tuto otázku značně problematické, a proto jsou zde uvedeny odpovědi v takové podobě, v jaké ji respondenti popsali v dotazníku.

Podané ruce: 2 dny, 10 hodin přednášek, teorie dopoledne, není určeno

Sirius: 20 hodin

Jižní Morava: většina respondentů z této organizace odpověděla, že žádná praxe ani teorie nebyla nutná, jeden respondent odpověděl, že bylo nutné absolvovat 8 hodin teorie

Pomocné tlapky: odpovědi – není určeno, nic

Anitera: 1 týden, 50 hodin, 40 hodin teorie a 20 hodin praxe

Helppes: nic

14. Musíte po nějaké době canisterapeutické zkoušky opakovat?

U občanského sdružení Hafík má certifikát platnost 2 roky, osoby praktikující canisterapii mají povinnost docházet na supervize, pokud praktikují pravidelně, platnost se prodlužuje. V organizaci Pomocné tlapky musí týmy opakovat zkoušky po jednom roce. Ve sdružení Jižní Morava je tomu tak jednou za 3 roky, avšak u této organizace se objevila i odpověď, že se zkoušky opakovat nemusí. Anitera opakuje zkoušky jednou za rok. Organizace Helppes zkoušky neopakuje. Sirius opakuje zkoušky jednou za rok, ale opět se objevila i odpověď, že se zde zkoušky neopakují. Organizace Psí pac z Podkrkonoší a Podané ruce opakují zkoušky jednou za 2 roky.

15. Co Vám organizace zajišťuje?

Z odpovědí vyplynulo, že občanské sdružení Hafík svým členům poskytuje pojištění a supervizi, hradí náklady na cesty a další vzdělávání, zařizuje smlouvy se zařízeními. Sdružení Jižní Morava zajišťuje smlouvy se zařízeními a poskytuje supervizi, dále pak zajišťuje pro své členy úlevu od poplatků za psy. Respondenti organizovaní ve sdružení Pomocné tlapky uvedli ve třech případech, že jim organizace nic nezajišťuje, jeden

respondent uvedl, že mu organizace zajišťuje jak pojištění, tak smlouvy se zařízeními i náklady na cestovné a vzdělávání. Sdružení Helpes nezajišťuje pro své členy nic. Občanské sdružení Sirius zajišťuje jednomu členovi náklady na cestovné, smlouvy se zařízeními a supervizi, naopak jiný člen sdružení uvádí, že sdružení nezajišťuje nic. Piafa zajišťuje pro své členy vzdělávání v oboru, stejně tak i sdružení Na Louce. Psí pac z Podkrkonoší zajišťuje supervize a vzdělávání v oboru.

16. Dostáváte za vykonávání canisterapie nějaký honorář?

Z celkového počtu 45 dotazovaných dostává za praktikování canisterapie honorář 10 osob, u 4 dotazovaných je canisterapie součástí pracovní náplně, 3 odpověděli, že záleží na zařízení ve kterém je canisterapie praktikována. Zbýlých 28 osob žádný honorář nepobírá.

4.3 Vybrané zkušební řády

Anitera o.p.s.

Anitera o.p.s. pořádá vstupní canisterapeutický kurz, který trvá jeden týden a koná se dvakrát do roka. Jedná se o intenzivní kurz pro všechny, kteří se chtějí věnovat canisterapii. Kurz obsahuje teorii i praxi. Na jeho konci jsou psi zkoušeni a certifikováni. U organizace Anitera, o.p.s. dává své canisterapeutické týmy testovat i **Občanské sdružení „Na Louce“**.

Zkoušky se skládají z pěti částí. Jsou to:

A/ Veterinární prohlídka

B/ Poslušnost a ovladatelnost - Přivolání za ztížených podmínek, Ovladatelnost, Odložení s rušivými vlivy, Vzrušivost a zklidnění, Hra s cizí osobou, Chůze psa na vodítku, Chůze s rušivými vlivy, Chůze a ovladatelnost figurantem

C/ Speciální canisterapeutická část - Kontakt s cizími lidmi a psy, Manipulace a omezení pohybu, Hlazení a česání, Reakce na invalidní vozík, chodítka a/nebo berle, Reakce na nezvykle se pohybující osobu, Reakce na ležící osobu, Podávání pamlsku,

D. Polohování

E. Týmová práce, přátelskost a společenskost

Po skončení zkoušek je možné se zúčastnit besedy, která je určena pro všechny účastníky.

Společnost pořádá ještě další kurzy, mezi které patří: *Indikační kurz pro pracovníky zařízení, Doškolovací kurz pro aktivní canisterapeuty, Přezkoušení dosavadních týmů Anitery.*

Canisterapeutické sdružení Jižní Morava

Minimální počet zvířat při zkouškách je 5, maximální je 15. Zkoušek se účastní pouze zvířata zdravá a v dobré kondici. Nesmí se jich účastnit psi a feny mladší 12 měsíců u malých plemen a psi a feny mladší 18 měsíců u středních, velkých a obřích plemen. Ke zkouškám nejsou připuštěny také hárající, březí a kojící feny

testuje se:

1) Postoj psa k cizím lidem - Majitelé psů mezi sebou hovoří, smějí se, podávají si ruce. Psi jsou volně nebo na vodítku.

2) reakce na pach - Rozhodčí přistupuje k jednotlivým psům v oblečení, které je cítit některým z dezinfekčních prostředků

3) základní poslušnost psa - Pes není na vodítku. Psovod dává postupně povely – přivolání, sedni, lehni, zůstaň

4) Zkouška dominance - Majitel dá do misky psovi trochu žrádla nebo pár psích pamlsků. Po chvíli mu majitel a pak i rozhodčí sáhne do misky a přidá či odejme pamlsky

5) Vzrušivost psa - Majitel psa rozdovádí hrou, během, skákáním nebo hračkou. Na pokyn rozhodčího musí psovod hru ukončit a psa co nejrychleji zklidnit.

6) zachování klidu - a) ve skupině – pes prochází skupinou lidí. Všichni najednou ho začnou hladit, hlasitě se smát. Nečekaně někdo vykřikne, další upustí před psem berli, otevře se neočekávaně před psem deštník a někdo zvedne hůl, aby na něco ukázal.

b) u jednotlivce – rozhodčí si klekne a začne hledět psovi přímo do očí, zatahá ho za uši, sahá mu na čenich, ocas a tlapky, strká do něj prstem.

7) Přímé setkání - Rozhodčí se na invalidním vozíku přiblíží zezadu k pomalu jdoucímu psovodovi se psem. Chvíli jdou společně, pes vedle vozíku. Po chvíli se zastaví, rozhodčí psa hladí, objímá a snaží se vyzvednout psa k sobě na klín.

8) Podávání pamlsků - Rozhodčí v podřepu napřed psa pohladí a potom mu nabídne pamlssek.

9) Reakce na rychlý pohyb a nečekaný hluk spojený s pádem - Pes je veden na vodítku. Kolem proběhne asistent. Po chvíli proběhne znovu, zkrříží cestu psovi, upadne a upustí tašku naplněnou rachotícím materiálem.

10) Nesení psa - Rozhodčí zdvihne psa ze země nebo ze zvýšeného stanoviště a nese jej asi 5 m. Předá psa další osobě, která úkon opakuje, potom ho předá psovodovi nebo ho postaví na zem. U velkých a obřích plemen je pes položen na plachtu a společně ho přenáší dva až čtyři lidé na určené místo vzdálené asi 10 m.

S obdobnými canisterapeutickými zkouškami jaké provádí **Sdružení Jižní Morava**, se můžeme setkat i u organizací **Helpes, Podané ruce, o.s. a Pomocné tlapky**.

U organizace **Podané ruce, o.s.** nechávají své canisterapeutické týmy testovat organizace **Canisterapie Zlín, Canisterapeutické centrum Zlín a Psí pac z Podkrkonoší**.

Organizace **Psi pro život o.s.** si nechávají své canisterapeutické týmy testovat od organizace **Pomocné tlapky**.

CANTES o.s.

Občanské sdružení Cantes pořádá tři druhy canisterapeutických zkoušek pro různě staré psy. Jedná se o zkoušky, jejichž obtížnost se liší právě v závislosti na věku psa. Je to *zkouška mladých psů 6 – 12 měsíců stáří psa*, *zkouška canisterapeutického psa první stupeň - minimální věk psa 12 měsíců* a *zkouška canisterapeutického psa druhý stupeň - minimální věk psa 16 měsíců*. Z webových stránek sdružení však není zcela jasné, k čemu osoby praktikující canisterapii dané zkoušky opravňují a zda je jejich odstupňování rozhodující při nasazování týmů do zařízení.

ELVA HELP o.s.

Týmu je vždy věnována individuální péče, proto nejsou vyhlašovány jednorázové termíny. Vstupním požadavkem pro zájemce je **vzdělání**, které musí být minimálně na úrovni pracovníka sociálních služeb. Dále je nutné předložit **profesní portfolio**, které představuje seznam důkazů o kompetentnosti k započetí praxe a studia v oboru canisterapie. Jedná se o kopie vysvědčení a osvědčení o vzdělání a kurzech nebo praxi z oboru zdravotního, sociálního nebo pedagogického či výchovného. Součástí portfolio by měly být i záznamy týkající se kynologie. Zájemce by měl mít psa již v dětství nebo být členem kynologického klubu. Svou roli mohou hrát i výsledkové listiny ze zkoušek psů, z výstav psů, potvrzení z útulku o docházení či potvrzení o kurzu oboru kynologie či péče o psa.

Pokud je zájemce přijat k proškolení, domluví si termíny a místa praxe a obdrží seznam doporučené literatury. Následně je samostudium prověřováno, následuje náhled, který zahrnuje praxi bez psa, pak praxe s již zkušeným canisterapeutickým psem. Prověřován je i pes, musí získat atest ovladatelnosti psa. Následuje praxe s vlastním psem pod dozorem. Je nutné projít minimálně 25 hodinami praxe a 20 hodinami teorie. Po zdárném vyškolení získává absolvent PROTOKOL. Toto portfolio zakončené PROTOKOLEM bude legitimním souborem důkazů o kompetentnosti k výkonu vlastní praxe v oboru canisterapie. Po splnění všech podmínek se domlouvá působení canisterapeutického týmu v některém ze zařízení.

Výcvikové canisterapeutické sdružení Hafík, o. s.

Podmínky pro získání osvědčení canisterapeutického týmu od **o.s. Hafík**

Před připuštěním ke zkouškám canisterapeutických týmů si klade sdružení několik podmínek.

Předně musí být uchazeč členem tohoto sdružení a musí dosahovat věku 18 let. Dále musí být pojištěn na škody způsobené psem. Spolupráce s občanským sdružením musí být několikaměsíční, aby se uchazeč mohl účastnit aktivit občanského sdružení, zejména praktikování canisterapie. Na počátku spolupráce prochází tým vstupním testem, po již zmíněné několikaměsíční spolupráci, absolvuje tým teoretickou a praktickou přípravu trvající 5 až 7 dní pod vedením trenérů o. s. Hafík.

Na závěr canisterapeutický tým absolvuje zkoušky, které mají praktickou i teoretickou část a jsou akreditovány Ministerstvem vnitra České republiky a dále ESAATem.

SVOPAP

Výuka teoretických předmětů je koncipována jako víkendové studium (pátek, sobota, neděle) 1x za 14 dní. Tyto výukové bloky jsou celkem 4. Praktická část věnovaná manipulaci, praktickým ukázkám a využití si účastník domlouvá s lektory, jedná se o max. 3 pracovní dny. Vlastní pes, který bude v rámci kurzu otestován, výhodou.

Několik sdružení nemá na svých webových stránkách uvedeny zkušební řady ani podmínky, které je nutno splnit před absolvováním canisterapeutických zkoušek. Jedná se o tyto organizace: **Aaja,o.s.** , **Aura Canis, o.s.**, **Kamarádi otevřených srdcí, o.s.**, **Občanské sdružení Sirius, PES POMŮŽE.**

4.4 Databáze praktikujících canisterapeutů

Ve spolupráci s workshopovou skupinou Canisterapie, která vznikla při konferenci ve Fakultní nemocnici v Motole s názvem „Má zooterapie zelenou?“, byla vytvořena databáze, která byla odeslána canisterapeutickým organizacím s žádostí o vyplnění informací a zpětné zaslání. Ve zmíněné workshopové skupině jsou zastoupeny osoby z většiny organizací zabývajících se canisterapií v České republice.

Jde pouze o pilotní verzi databáze, která bude postupně doplňována o další informace a postupem času umístěna na web. Měla by sloužit jak pro komunikaci a výměnu informací mezi osobami, jež se věnují praktikování canisterapie mezi sebou, v budoucnu také široké veřejnosti. Využít ji mohou i zařízení, která poptávají služby canisterapeutických týmů. Rozeslaná databáze má tuto strukturu:

Jméno, příjmení, titul	město, kraj působení	cílová skupina	realizovaná metoda canisterapie
Marcela Veselá, PhDr.	Jihočeský kraj	děti a mládež, dospělí, senioři	AAA, AAE
Andrea Tvrdá, Bc.	Liberec, Liberecký kraj	osoby se středním až těžkým mentálním postižením, osoby s kombinovaným postižením	AAA, AAE, AAT, AACR

samostatná praxe od roku	plemeno, pohlaví psa	canisterapeutické zkoušky (u které organizace složeny)	kontakt: e-mail, telefon
2009	krátkosrstá kolie, fena	Výcvikové canisterapeutické sdružení Hafík, o.s.	m.vesela@info-office.cz, 604 123519
2000	Pudl velký, fena	ELVA HELP o.s.	andreabaja@seznam.cz, 607725304

Návrh databáze, vychází z potřeb praxe, o níž jsem získala informace v průběhu výzkumu. Tuto podobu databáze bude možno postupem času rozšířit o další informace, které by detailněji popisovaly činnost canisterapeutických týmů a canisterapeutických organizací.

5 DISKUZE

Canisterapie je v současné době velmi rychle se rozvíjejícím oborem. Společně s hiporehabilitací je nejznámějším pojmem z oblasti zooterapie a zajímá se o ni stále větší počet osob, a to jak z řad zájemců, kteří chtějí canisterapii praktikovat, tak z řad odborníků, kteří publikují v tomto oboru, ale i budoucích uživatelů této podpůrné metody. Odborná literatura z oboru canisterapie je v současné době již poměrně dostupná a napomáhá vyvrácení názorů, že účinky canisterapie nejsou prokázané a prokazatelné. I při těchto pozitivěch se dosud objevují stinné stránky, které přicházejí jak „zvenku“, tak „zevnitř“ oboru. Osoby praktikující canisterapii se musí vypořádat s nedostatečnou legislativou, v rámci níž si canisterapie jako obor jenom velice těžko hledá své místo. Problémy jsou ale i uvnitř oboru. Jedním z nedostatků je například neexistence jednotné databáze, která by zahrnovala všechny osoby praktikující canisterapii včetně jejich vzdělání v oboru, kompetencí a metod canisterapie. To má za následek minimální výměnu zkušeností a informací mezi pracovníky a také laická veřejnost nemá k dispozici dostatečné podklady pro výběr vhodných canisterapeutických týmů. Z uvedených důvodů jsem se rozhodla svou diplomovou práci zaměřit prakticky a snažila jsem se tento dílčí nedostatek pomoci odstranit. Cílem diplomové práce proto bylo vytvoření návrhu databáze pracovníků, jež se věnují praktikování canisterapie.

Ve spolupráci s workshopovou skupinou Canisterapie byla databáze navržena. Workshopová skupina Canisterapie vznikla na konferenci s názvem „Má zooterapie zelenou?“ ve Fakultní nemocnici v Motole. Zastoupena je v ní většina organizací, které se zabývají canisterapií. Databáze existuje prozatím pouze v pilotní verzi, která bude postupně doplňována o další informace a následně bude umístěna na web. Důležité bylo zjištění potřeb praxe, že osoby praktikující canisterapii o to mají skutečně zájem, a že toto potřebují, což vzešlo i z uvedené workshopové skupiny.

Dalším dílčím cílem diplomové práce bylo porovnání kompetencí osob praktikujících canisterapii v České republice. Ke splnění tohoto cíle byl použit dotazník s 16 otevřenými otázkami. Během vyhodnocování odpovědí z dotazníku se ukázalo,

že k porovnání kompetencí osob praktikujících canisterapii, byl dotazník nedostatečným zdrojem informací a bylo nutné rovněž zpracovat zkušební řády jednotlivých organizací a informace v nich obsažené vyhodnotit a jimi doplnit odpovědi respondentů.

V následujícím textu se pokusím shrnout odpovědi respondentů na otázky, které dotazník obsahoval.

První otázka zněla: ***Jak dlouho se canisterapii věnujete?***

Odpovědi na tuto otázku ukázaly, že většina respondentů se canisterapii věnuje déle než 5 let. Tato čísla prokazují, že zájem o canisterapii těch, kteří na dotazník odpověděli, je skutečně hluboký a trvalý. Takto odpovědělo 17 respondentů, 14 jich odpovědělo, že se oboru věnuje 3 až 5 let a 14 odpovědělo, že se canisterapii věnují v časovém rozmezí 0 až 2 roky.

Druhá otázka zněla: ***S jakými klienty provádíte canisterapii?***

Odpovědi na druhou otázku ukázaly, že osoby praktikující canisterapii nejčastěji provádí canisterapii s dětmi a mládeží. Z celkového počtu 45 respondentů, odpověděl pouze jeden z nich, že s dětmi nepracuje. Z osobní zkušenosti vedoucího na canisterapeutickém táboře mohu říci, že práce s dětmi není tak náročná, protože děti se dají dobře motivovat a nejsnáze projevují emoce z kontaktu se zvířetem. S těmito odpověďmi může také souviset fakt, že většina respondentů pracuje v oblasti pedagogiky.

Krom nabízených odpovědí vypsali respondenti ještě další skupiny klientů, s kterými canisterapii provádí. Opravdu velká šíře odpovědí ukazuje, že canisterapie jako obor je využitelný ve velkém počtu případů a jeho přínos lze pozorovat v mnoha odvětvích.

Třetí otázka zněla: ***V jakých zařízeních provádíte canisterapii?***

V odpovědích na tuto otázku opět převažovala zařízení, jejichž klientelou jsou děti a mládež. Z odpovědí bylo také patrné, že ve školách a pobytových zařízeních, je canisterapie vítanou aktivitou. Příjemným zjištěním bylo, že několik respondentů má praktikování canisterapie přímo v náplni práce v zařízení, ve kterém jsou zaměstnáni.

Čtvrtá otázka zněla: ***Jakou metodu canisterapie používáte?***

Odpovědi respondentů byly rovnoměrně rozloženy mezi metody AAA, AAE a AAT, metoda AACR nebyla zastoupena v žádném z dotazníků. Nejčastější je stav, kdy osoba praktikující canisterapii používá dvě a více z výše zmíněných metod. Praktikování těchto metod je problematické, vzhledem k povinnému vzdělání, které je nutné pro jejich výkon. Jak uvádí Eisertová, Tichá (2007), osoba, která canisterapii vykonává pod vedením odborníka, musí absolvovat minimálně 15 hodin teorie a 20 hodin praxe. Tento počet hodin vychází z norem ESAAT. Pro vnitřní potřebu je tato osoba nazvána canisasistent, tedy osoba provádějící metodu AAA a AAE. Canisterapeut, tedy osoba aplikující metodu AAT, dle ESAATu musí úspěšně zvládnout minimálně 220 hodin teorie a 40 hodin praxe, odevzdat písemnou práci v rozsahu 50 až 60 stran a složit písemné zkoušky. Dále předsedkyně sdružení Hafík Mgr. Jaroslava Eisertová, Ph.D. se domnívá, že pro praktikování canisterapie metodou AAA a AAE není nutně potřebný odborník v oblasti humanitní, ale stačí pouze proškolený laik. Naopak pro provádění metody AAT je potřeba právě takovýto odborník, kterého nelze pro zmíněnou práci připravit během několika málo dní. Kalinová (2003) uvádí, že vzdělávání psůvodů a terapeutů působících v rámci terapie se psy (AAT) je v dnešní době v České republice problém, neboť pro ně neexistují odpovídající specificky zaměřené možnosti vzdělávání se. Nutné je rovněž zmínit, že mezi typické techniky metody AAT řadíme polohování. Jedná se o jednu z technik canisterapie, která je založena na přímém fyzickém kontaktu klienta a psa. Z dotazníků je patrné, že řada respondentů nemá patřičné vzdělání pro výkon canisasistenta ani canisterapeuta, což vyplývá ze skutečnosti, že v mnohých případech byl testován pouze jejich pes. Navzdory tomu provozují všechny tři metody, AAA, AAE a AAT.

Pátá otázka zněla: ***Jaké je Vaše civilní zaměstnání?***

Podle očekávání bylo nejvíce odpovědí z oblasti školství, zdravotnictví a sociálních služeb, což je velmi výhodné, vzhledem k požadovanému vzdělání. K zaměstnání pedagoga se přihlásilo 16 respondentů, v sociálních službách pracuje 5 dotázaných, ve zdravotnictví pracují 3 respondenti. Studuje 5 respondentů. Ostatní

odpovědi jsou velmi rozmanité, což ukazuje na fakt, že canisterapie oslovuje osoby z mnoha oborů.

Kalinová (2003) doporučuje při sestavování koncepce vzdělávání vycházet z faktu, že se canisterapii věnují lidé různých profesních zaměření, někteří proto potřebují vzdělání pouze rozšířit v určitých oblastech a jiní jej potřebují získat v plné šíři.

Šestá otázka zněla: ***Zúčastnil/a jste se nějakého kurzu, workshopu, semináře (jakého?) nebo pouze CT zkoušek?***

Většina respondentů je v této oblasti aktivní a vyhledává další vzdělávací kurzy, konference, semináře, přednášky a workshopy. Pouze 12 z celkového počtu 45 absolvovalo pouze canisterapeutické zkoušky. Konkrétněji byla otázka vzdělávání diskutována již výše.

Sedmá otázka zněla: ***Myslíte si, že je vaše vzdělání v oboru canisterapie dostačující? Pokud ne, ocenili byste možnost dalšího vzdělávání v oboru?***

Z odpovědí na tuto otázku lze sledovat snaha respondentů vzdělávat se v oboru. Nutno také podotknout, že většina respondentů si myslí, že jejich vzdělání v oboru není dostačující a možnost dalšího vzdělávání by uvítali, ale při srovnání s počtem respondentů, kteří se účastnili některého ze seminářů, workshopů a kurzů, se nedostáváme na stejné číslo.

Osmá otázka zněla: ***V jaké organizaci jste složili canisterapeutické zkoušky?***

Nejvíce dotázaných skládalo zkoušky v Občanském sdružení Hafík (14), následuje Canisterapeutické sdružení Jižní Morava (13), Anitera o.p.s. (7), Sdružení Podané ruce o.s. (7), Pomocné tlapky o.p.s. (4), Helpes o.s. (2), Občanské sdružení Sirius (2), Vzdělávací centrum Svopap s.r.o. (1), Sdružení Piafa (1), Občanské sdružení Na Louce (1), Psí pac z Podkrkonoší (1).

Na tomto místě považuji za vhodné uvést, že požadavky, které jsou nutné splnit před zkouškami a samotné canisterapeutické zkoušky závisí především na tom, jaké organizace jsou respondenti členem či dobrovolníkem.

Devátá otázka zněla: ***Jste členem nebo dobrovolníkem této organizace?***

V odpovědích se objevilo, že 6 respondentů nejsou členem ani dobrovolníkem organizace, u které skládali canisterapeutické zkoušky. Bylo by jistě zajímavé zjišťovat dále, jakým způsobem mají tyto osoby ošetřené pojištění, supervizi, či vzdělávání. Nevýhodou bude jistě také nemožnost výměny zkušeností.

Desátá otázka zněla: ***Spolupracujete dále s touto organizací, jak?***

Většina 33 respondentů sice odpověděla, že s organizací spolupracuje, ale na otázku jak konkrétně spolupracují s organizací, odpovědělo jen pár respondentů.

Jedenáctá otázka zněla: ***Jaké podmínky jste museli splnit, abyste mohli vykonat canisterapeutické zkoušky?***

Toto byla snad nejhůře zodpovídaná otázka z celého dotazníku. Mnozí respondenti zřejmě nepochopili, nač mají odpovídat, proto jejich odpovědi byly velmi rozpačité. Na druhou stranu je tento stav odpovědí pochopitelný, vzhledem k rozdílným požadavkům organizací zabývajících se canisterapií.

Jak uvádí Staffová, Eisertová (2008), je důležité kurz (přípravu) zaměřit komplexně a zabývat se přípravou celého canisterapeutického týmu. Během kurzu je kladen důraz na vstupní testování, teoretickou a praktickou přípravu. Na konci kurzu prochází tým závěrečnou praktickou a teoretickou zkouškou.

Dvanáctá otázka zněla: ***Jak canisterapeutické zkoušky probíhaly, jak dlouho trvaly?***

Nejčastější odpověď na tuto otázku zněla: „viz. zkušební řád“. Zkušební řády byly detailněji rozebrány v kapitole 4.3.

Kalinová (2003) uvádí, že možnosti canisterapeutických zkoušek jsou v ČR různé nejen z hlediska časové dotace, kvality, ale také typů vzdělání. K tomuto tématu se vyjadřují i další odborníci. Jak uvádí Staffová, Eisertová (2008), příprava a vzdělání v oblasti canisterapie v České republice jsou stále velmi nesourodé a až na výjimky ne příliš odborné. Možnosti přípravy jsou různé. V naší republice existují například několikahodinové přednášky, několikadenní kurzy, ale i rekvalifikační kurz či kurz v rámci celoživotního vzdělávání a studijní obor na univerzitní půdě.

Lze říci, že někde jsou připravováni pouze lidé, jinde celé týmy, z čehož vyplývá i odlišná náplň závěrečných zkoušek. Někteří také bez předchozí přípravy pouze testují psy a jejich vhodnost pro canisterapii a toto považují za dostatečné pro výkon canisterapie. U zkoušek a testování se tedy liší také podmínky získání osvědčení canisterapeutického týmu, například některé vyžadují jistou přípravu, jiné nikoliv (Eisertová, Tichá, 2007). Kalinová (2003) uvádí, že 2 až 3 denní kurz nelze považovat za dostačující odbornou přípravu, jak z hlediska teoretických, tak z hlediska praktických zkušeností.

Třináctá otázka zněla: ***Kolik hodin teorie a kolik hodin praxe jste museli absolvovat?***

Občanské sdružení Hafík požaduje 15 hodin teorie a 20 hodin praxe, pouze v tomto případě byly odpovědi jednotné. Odpovědi na tuto otázku se u ostatních respondentů velmi lišily, a to i u těch, kteří skládali zkoušky u stejné organizace. Což vypovídá o nedostatečné informovanosti, co se požadavků na vzdělání osob praktikujících canisterapii týče.

Čtrnáctá otázka zněla: ***Musíte po nějaké době canisterapeutické zkoušky opakovat?***

U občanského sdružení Hafík má certifikát platnost dva roky, osoby praktikující canisterapii mají povinnost docházet na supervize, pokud praktikují pravidelně, platnost se prodlužuje. V organizaci Pomocné tlapky musí týmy opakovat zkoušky po jednom roce. Ve sdružení Jižní Morava je tomu tak jednou za 3 roky, avšak u této organizace se objevila i odpověď, že se zkoušky opakovat nemusí. Anitera opakuje zkoušky jednou za rok. Organizace Helppees zkoušky neopakuje. Sirius opakuje zkoušky jednou za rok,

ale opět se objevila i odpověď, že se zde zkoušky neopakují. Organizace Psí pac z Podkrkonoší a Podané ruce opakují zkoušky jednou za dva roky. I v těchto odpovědích se ukázala velká míra nejednotnosti v odpovědích.

Patnáctá otázka zněla: ***Co Vám organizace zajišťuje?***

Z odpovědí vyplynulo, že občanské sdružení Hafík svým členům poskytuje pojištění a supervizi, hradí náklady na cesty a další vzdělávání, zařizuje smlouvy se zařízeními. Sdružení Jižní Morava zajišťuje smlouvy se zařízeními a poskytuje supervizi, dále pak zajišťuje pro své členy úlevu od poplatků za psy. Respondenti organizovaní ve sdružení Pomocné tlapy uvedli ve třech případech, že jim organizace nic nezajišťuje, jeden respondent uvedl, že mu organizace zajišťuje jak pojištění, tak smlouvy se zařízeními i náklady na cestovné a vzdělávání. Sdružení Helpes nezajišťuje pro své členy nic. Občanské sdružení Sirius zajišťuje jednomu členovi náklady na cestovné, smlouvy se zařízeními a supervizi, naopak jiný člen sdružení uvádí, že sdružení nezajišťuje naprosto nic. Piafa zajišťuje pro své členy vzdělávání v oboru, stejně tak i sdružení Na Louce. Psí pac z Podkrkonoší zajišťuje supervize a vzdělávání v oboru. Respondenti evidentně nemají jasno v tom, co by pro ně měla či mohla jejich domovská organizace zajišťovat, což je zřejmé z různých odpovědí členů stejné organizace.

Jak uvádí Tichá (2007), canisterapeutické sdružení by mělo zařízením garantovat kvalitu prováděné canisterapie. Sdružení zajišťuje přípravu týmu na praktikování canisterapie a získání osvědčení k této činnosti. V rámci možností vytváří podmínky dalšího vzdělávání. Sdružení by mělo zajišťovat supervize canisterapeutickým týmům, sjednávat nová nasazení, smluvně ošetřovat vztah se zařízením, kde canisterapie probíhá, koordinovat činnost jednotlivých týmů, shánět prostředky na činnost aj. Dalším z důležitých cílů canisterapeutických sdružení by měla být osvěta, popularizace canisterapie a účast na její evaluaci (Kalinová, 2003).

Šestnáctá otázka zněla: ***Dostáváte za vykonávání canisterapie nějaký honorář?***

Z celkového počtu 45 dotazovaných dostává za praktikování canisterapie honorář 10 osob, u čtyř dotazovaných je canisterapie součástí pracovní náplně, 3 odpověděli, že záleží na zařízení ve kterém je canisterapie praktikována. Zbylých 28 osob žádný honorář nepobírá.

Kalinová (2003) uvádí, že canisterapie v České republice probíhá nejčastěji formou dobrovolnické práce, tedy bez nároku na odměnu, méně často za náhradu nákladů klientem, popřípadě za další finanční či jinou odměnu.

6 ZÁVĚR

Cílem diplomové práce byl návrh databáze pracovníků, jež se věnují praktikování canisterapie. Tento cíl byl stanoven především proto, že v oboru canisterapie v České republice databáze osob praktikující canisterapii citelně chybí a jeho neexistence přináší mnoho zmatků a chaosu. Naplnění tohoto cíle by tedy přineslo stabilizaci a přehlednost do celého systému. Zároveň si však uvědomuji, že se jednalo o nelehký cíl, jelikož od roku 2007, kdy zanikla zastřešující canisterapeutická organizace, nebyly snahy o změnu stavu úspěšné.

Dílčím cílem práce bylo porovnání kompetencí osob praktikujících canisterapii v České republice, ve smyslu přípravy na výkon canisterapie. Rovněž v tomto ohledu panuje v České republice značný zmatek a úroveň canisterapeutických zkoušek v organizacích po celé zemi značně kolísá. Situaci dobře ilustruje fakt, že jedinou organizací, která je v současné době členem ESAAT, je občanské sdružení Hafik, které také jako jediné získalo akreditaci pro oblast přípravy a vzdělávání canisterapeutických týmů.

Pro splnění výše uvedených cílů byl použit kvalitativní výzkum, konkrétně technika e-mailového dotazování CAMI doplněná obsahovou analýzou dokumentů. Prostřednictvím e-mailu byl rozeslán dotazník s otevřenými otázkami všem organizacím zabývajícím se canisterapií s prosbou o rozšíření dotazníku mezi své členy. Na mou výzvu reagovalo pouze několik organizací, které měly o spolupráci na výzkumu zájem. Pro malý zájem obeslaných organizací jsem byla nucena vyhledat konkrétní osoby praktikující canisterapii na internetu, jelikož nebyly svou domovskou organizací informovány.

Ve spolupráci s workshopovou skupinou Canisterapie, která vznikla při konferenci s názvem „Má zooterapie zelenou?“, jež pořádala Fakultní nemocnice v Motole, byla databáze navržena a její pilotní verze rozeslána po celé České republice, tím byl naplněn hlavní cíl diplomové práce.

Dílčí cíl práce byl rovněž naplněn, avšak při porovnávání kompetencí osob praktikujících canisterapii se objevil další nedostatek. Tímto nedostatkem je roztržitost v požadavcích na vzdělání a v podmínkách pro skládání canisterapeutických zkoušek mezi jednotlivými organizacemi. To způsobuje zmatky mezi samotnými osobami praktikujícími canisterapii. Do budoucna je tedy nutné systém vzdělávání a testování sjednotit.

7 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

CIMLOVÁ, L. et al.: Aktivity využívané při skupinové canisterapii s dětmi. In *Kontakt – suplement*. 2008, roč. 10, s. 11-16. ISSN 1212-4117.

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE [online]. 2007a [cit. 2011-04-12]. Využití psů v zoorehabilitaci. Dostupné z URL: <<http://wp.czu.cz/cs/index.php/?r=1075&mp=subjects.info&idPredmet=12611>>.

ČHS – O společnosti, *Česká hiporehabilitační společnost* [online]. 2004, [cit. 2009-03-10]. Dostupné z: www.chs.unas.cz.

DELTA SOCIETY – Our society, *Delta Society The Human – Animal Health Connection* [online]. c2008, 8.5 2009 [cit. 2011-02-26]. Dostupné z: <http://www.deltasociety.org>.

EISERTOVÁ, J. Poznámky z Mezinárodního semináře o zooterapiích pořádaného dne 1. 7.– 3.7. 2005 v Brně.

EISERTOVÁ, J. *Odborné aktivity v canisterapii*. Diplomová práce. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta, 2006. 109 s.

EISERTOVÁ, J. Canisterapie - terminologie. In VELEMÍNSKÝ, M. a kol. autorů. *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. 1.vyd. České Budějovice: Dona s.r.o., 2007b. Kapitola 5.2, s.60. ISBN 978-80-7322-109-6.

EISERTOVÁ, J. - TICHÁ, V. Příprava canisterapeutického týmu na praktikování canisterapie, výběr vhodného nasazení. In VELEMÍNSKÝ, M. a kol. autorů. *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. 1.vyd. České Budějovice: Dona s.r.o., 2007. Kapitola 5.5, s.68-71. ISBN 978-80-7322-109-6.

ESAAT- *European Society for Animal Assisted Therapy* [online]. c2005, poslední revize 22.01.2006 [cit. 2011-02-26]. Dostupné z: www.esaat.org.

FINE, A.: *Handbook on Animal-Assisted Therapy. Theoretical Foundations and Guidelines for Practice*. 1. vyd. USA, Kalifornie: Academic Press, 2000. 481 s. ISBN 0-12-256475-8.

FISCHER, A. Zvířata jako ko-terapeuti (pes). In *Mezinárodní seminář o zooterapiích. Sborník příspěvků*. Brno: Sdružení Filia, 2003. s. 32 – 37. ISBN 80-239-3591-7.

Formy canisterapie, *Výcvikové canisterapeutické sdružení Hafík*. [online]. c2007, [cit.2011-02-23]. Dostupný z : <<http://www.canisterapie.org>>.

FREEMAN, M. Terminologie v zooterapii. In *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. Kolektiv autorů. 1.vyd. České Budějovice: Dona, 2007. Zooterapie, s. 30 – 37. ISBN 978-80-7322-109-6.

FREEMAN, M. Typy animoterapie. *Anitera o.p.s.* [online]. c2009, 9.4.2009 [cit.2011-2-23]. Dostupný z : < <http://www.animoterapie.cz>>.

FREEMAN, M. Zajímavě internetové odkazy o canisteraii. *Pomocné tlapy o.p.s* [online]. 2.10.2008 [cit. 2011-04-10]. Dostupné z: <http://www.pomocnetlapky.cz>.

GALAJDOVÁ, L. *Pes lékařem lidské duše: aneb canisterapie*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing 1999. 160 s. ISBN 80-7169-789-3.

HARE, B. *The domestication of social cognition in dogs*. Science 298, 2002. s. 1634-1636.

HENDL, J. 2005. *Kvalitativní výzkum*. 1. vyd. Praha: Portál, 2005. 407 s. ISBN 80-7367-040-2.

IAHAIO – About IAHAIO, *IAHAIO - International Association of Human-Animal Interaction Organizations* [online]. 21.1. 2009, c2009 [cit. 2011-02-26]. Dostupné z: <http://www.iahaio.org>.

JANČAŘÍKOVÁ, K. *Terapie a asistenční aktivity lidí za pomoci zvířat - zpráva z konference ČZU v Praze pořádané 16. a 17. 4. 2008* [online]. 2008 [cit.2011-04-10]. Dostupné z: <<http://class.pedf.cuni.cz/Jancarikova/DesktopDefault.aspx?tabindex=0&tabid=1&PrvekID=252&portalsekce=1&Nezobrazovat=ano>>.

KALINOVÁ, V. Zhodnocení rekondičních pobytů dětí se zaměřením na zooterapii. In *Pravda o zooterapii: sborník příspěvků ze dvou celostátních konferencí pořádaných dne 27. 11. 2001 v Hluboké nad Vltavou a dne 18. 12. 2002 v Ústavu sociální práce v Českých Budějovicích*. ed. Mojžíšová, 1. vydání. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta, 2003. s. 44 - 48. ISBN 80-7040-608-9.

KALINOVÁ, V. Současná situace v oblasti canisterapie v ČR. In *Pravda o zooterapii: sborník příspěvků z celostátní konference pořádané dne 25. 11. 2003 v Hluboké nad Vltavou*. 1. vydání. České Budějovice, 2004. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta, 2004. s. 25-29. ISBN 80-7040-675-5.

KALINOVÁ, V. Současná situace v oblasti canisterapie v ČR. In *Pravda o zooterapii: sborník příspěvků z celostátní konference pořádané dne 25. 11. 2003*

v *Hluboké nad Vltavou*. 1. vydání. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta, 2004. s. 25-29. ISBN 80-7040-675-5.

KALINOVÁ, V., EISERTO VÁ, J. Normy praxe V ýcvikového canisterapeutického sdružení Hafík. In *Mezinárodní seminář o zooterapiích 1.-3.7. 2005 v Brně. Tvorba norem praxe I. Sborník příspěvků*. Brno: Sdružení Filia, s. 23-25. ISBN 80-239-5863-1.

KALINOVÁ, V., MOJŽÍŠOVÁ, A. Jak dosáhnout kvalitní přípravy psa ke canisterapii. *Svět psů*. 2002. č. 2. s. 52. ISSN 1211-2976.

KOLEKTIV AUTORŮ. *Povídání o canisterapii*. 1.vyd.Vyškov: Sdružení pro pomoc zdravotně postiženým „Piafa“ ve Vyškově, 2000. 47s. ISBN 80-238-6089-5.

LACINOVÁ, J. Canisterapie v současné praxi v ČR. *Svět psů*. 2002, roč. 46, č. 3, s. 44-45. ISSN 1211-2976.

LACINOVÁ, J. Historický vývoj zooterapie a její současný stav. In *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. Kolektiv autorů. 1.vyd. České Budějovice: Dona, 2007. Zooterapie, s. 27 – 29. ISBN 978-80-7322-109-6.

LUKÁŠ, J. Zooterapie ve zdravotnických zařízeních. *Foundland Czech, Klub přátel nejen novofundlandských psů* [online]. 4.4. 2007, c2009 [cit. 2009-05-07]. Dostupný z <<http://www.fundlacek.cz/>>.

MATĚJČEK, Z. *Co, kdy a jak ve výchově dětí*. 4.vyd. Praha: Portál, 2007. 143 s. ISBN 978-80-7367-325-3.

MATĚJČEK, Z. Malá domácí zvířata a děti. *Forum medicinae*, 1999, roč. 1, č. 2, s. 34-39. ISSN 1212-4230.

MICHÁLKOVÁ, J. *Možnosti využití canisterapie u dětí*. Praha, 2001. 92 s. Magisterská práce na Husitské a teologické fakultě Univerzity Karlovy.

Národní ústav odborného vzdělávání [online]. 2008 [cit. 2011-4-10]. Kvalifikační požadavky. Dostupné z: <<http://www.nuov.cz/nsk2/kvalifikacnipozadavky-1>>.

MOJŽÍŠOVÁ, A. *Vliv canisterapie na psychosociální zdraví*. Disertační práce. Trnavská univerzita, Fakulta zdravotnictva a sociálnej práce. 2003, 125 s.

MOJŽÍŠOVÁ, A., a kol.: Model canisterapie. *Kontakt. Odborný a vědecký časopis pro zdravotně sociální otázky*, 2000, roč. II, č.4, s. 215-219. ISSN 1212-4117.

NERANDŽIČ, Z. Zooterapie v kontextu ucelené rehabilitace. In *Pravda o zooterapii: sborník příspěvků ze dvou celostátních konferencí pořádaných dne 27. 11. 2001 v Hluboké nad Vltavou a dne 18. 12. 2002 v Ústavu sociální práce v Českých Budějovicích*. 1. vydání. České Budějovice, 2003. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta. s. 44-48. ISBN 80-7040-608-9.

NERANDŽIČ, Z. *Animoterapie aneb Jak nás zvířata umí léčit*. 1. vydání. Praha: Albatros, 2006. 159 s. ISBN: 80-00-01809-8.

ODENDAAL, J. *Zvířata a naše mentální zdraví*. Praha: Brázda, s.r.o., 2007. 173 s. ISBN 978-80-209-0356-3.

OTTERSTEDT, C.: *Tiere als therapeutische begleiter*. 1. vydání. Stuttgart: Kosmos, 2001. 214 s. ISBN 3-440-08988-6.

OTTERSTEDT, C. *Mensch und Tier im Dialog*. Stuttgart: Kosmos, 2007. 549 s. ISBN 978-3-440-09472-3.

PODUSCHKA, W. a kol. *Zvířata v domovech nejen pro seniory*. Přel. M. Vojtěchovský – M. Vojtěchovská. 2. české vydání. Praha: HESTIA, 1999. 39 s.

PRAXE KSU [online]. 2010 [cit. 2010-4-10]. Průvodce odbornou praxí pro studijní program Rehabilitace.

Dostupné z: <http://moodle.zsf.jcu.cz/file.php/317/Pruvodce_odbornou_praxi_za_i_2010.pdf>.

ROBINSON, I. Rozvoj výzkumu interakcí mezi člověkem a zvířetem: Dějiny soužití člověka se zvířaty. In *Symposium "Zvířata a lidé"*. 1. vydání. 1995, s. 1-8.

RUUSILA, V., PESONEN, M. *Interspecific cooperation in human (Homo sapiens) hunting: the benefits of a parking dog (Canis familiaris)*. *Annales Zoologici Fennici* 41, 2004. s. 545-549.

ŘÍČÁNKOVÁ, V. Etologie psa In VELEMÍNSKÝ, M. a kol. autorů *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. 1. vyd. České Budějovice: Dona, 2007. Kapitola 5.1, s. 54-60. ISBN 978-80-7322-09-6.

SDRUŽENÍ PIAFA [online]. 2010 [cit. 2011-04-10]. O nás. Dostupné z URL: <<http://www.piafa.cz/jum/index.php/as>>.

SCHOŘOVÁ, J. Historie AOVZ. *Asociace zastánců odpovědného vztahu k malým zvířatům* [online]. 1.10.2007, 30.3.2009 [cit. 2011-02-26]. Dostupné z: <http://www.aovz.cz>.

STAFFOVÁ, Z., EISERTOVÁ, J. Současný stav canisterapie v České republice – nová metoda sociálních služeb a její vývoj v ČR. IN *sborník příspěvků z konference Pravda o zooterapii X. ročník, ZSF JU, Centrum Canisterapie, pořádáné dne 14.11.2008*. ISBN 978-80-7394-157-4.

ŠVARŤÍČEK, R.; ŠEĐOVÁ, K. 2007. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. 1. vyd. Praha: Portál, 2007. 377 s. ISBN 978-80-7367-313-0.

TICHÁ, V. Stručný vývoj canisterapie v ČR. In VELEMÍNSKÝ, M. a kol. autorů. *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. 1.vyd. České Budějovice: Dona s.r.o., 2007. Kapitola 5.7.1, s.112-114. ISBN 978-80-7322-109-6.

TVRDÁ, A. *ELVA HELP o.s.* [online]. 2002- [cit. 2009-04-20]. Dostupný z: <<http://www.handicap-help.liberec.net>>.

VERGINELLI, F., et al. *Mitochondrial DNA from prehistoric canids highlights relationships between dogs and South-East European wolves*. Mol. Biol. Evol. 22, 2005. s. 2541-2551.

VILA, C., SAVOLAINEN, P., MALDONADO, J. et al., *Multiple and appropriately to cues of human's attentional focus*. Behav. Process, 1997. s. 161-172.

VÍZDALOVÁ, H. Členění hiporehabilitace. In VELEMÍNSKÝ, M. a kol. autorů. *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. 1.vyd. České Budějovice: Dona, 2007a. Kapitola 6.4, s.222-231. ISBN 978-80-7322-109-6.

VOJTĚCHOVSKÝ, M. Léčivá zvířata. In *Zvíře jako partner a průvodce člověka*. Sborník ze semináře konaného ve dnech 12. a 14. září 1997 ve Slapech nad Vltavou. Praha: Ekumenická akademie 1999 s. 7-12. ISBN 80-238-6156-5.

VOJTĚCHOVSKÝ, M. Zvířata v domovech pro seniory. In *Mezinárodní seminář o zooterapiích. Sborník příspěvků*. Brno: Sdružení Filia, 2003. s. 22 – 26. ISBN 80-239-3591-7.

8 KLÍČOVÁ SLOVA

Canisterapeutický tým

Canisterapie

Databáze

Odborná kompetence

Zooterapie

9 SEZNAM ZKRATEK

AAA	Animal Assisted Activities
AACR	Animal Assisted Crisis Response
AAE	Animal Assisted Education
AAT	Animal Assisted Therapy
ADHD	Attention Deficit Hyperactivity Disorder (Hyperkinetický syndrom s poruchou pozornosti)
AOVZ	Asociace zastánců odpovědného vztahu k malým zvířatům
CTA	Canisterapeutická asociace
CT tým	Canisterapeutický tým
ČHS	Česká hiporehabilitační společnost
ČZU	Česká zemědělská univerzita v Praze
ESAAT	European Society for Animal Assisted Therapy
IAHAO	International Association of Human-Animal Interaction Organizations
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
ZSF JU	Zdravotně sociální fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích